

Uloga medijskih sadržaja u procesu učenja/usvajanja jezika

Dimitrovski, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:033895>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Karla Dimitrovski

**ULOGA MEDIJSKIH SADRŽAJA U PROCESU
UČENJA/USVAJANJA JEZIKA**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Karla Dimitrovski

**ULOGA MEDIJSKIH SADRŽAJA U PROCESU
UČENJA/USVAJANJA JEZIKA**

Diplomski rad

Mentor rada:

izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, rujan 2023.

Sažetak

Ovaj rad govori o ulozi medijskih sadržaja u procesu učenja, odnosno usvajanja jezika. Jezik je osnovno sredstvo za komunikaciju među ljudima. Glavna mu je uloga komunikacija, no jezik djetetu daje i mnoge druge mogućnosti. Rano se djetinjstvo smatra vrlo pogodnim razdobljem za jezični razvoj. U toj se dobi stvaraju temelji za cijeli život. Znanstvenici su objasnili proces učenja/usvajanja jezika različitim teorijama, a neke od njih su bihevioristička, kognitivistička i nativistička koje su ukratko objašnjene u radu. Da bi dijete ovladalo jezikom, mora usvojiti ili naučiti jezične djelatnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Na jezik utječu različiti čimbenici, a jedan od njih su i mediji ili medijski sadržaji.

Mediji služe za prenošenje informacija i komunikaciju, a dio su djetetove okoline već od najranije dobi. Medije je u današnjem svijetu nemoguće izbjeći, ali važno je medijski se opismeniti kako bi razumjeli medijske sadržaje. Medijska pismenost pomaže djeci razumjeti medijske sadržaje. To je važno jer osim pozitivnih utjecaja, poznato je da mediji mogu i negativno utjecati na djecu.

Cilj je ovog rada ispitati ulogu medijskih sadržaja u procesu učenja, odnosno usvajanja jezika prema mišljenjima odgojitelja koji su zaposleni u dječjim vrtićima. Cilj je i saznati koji se medijski sadržaji koriste u odgojno-obrazovnom radu s djecom, kakav je njihov utjecaj na učenje jezika i učenje općenito. Postavljene su tri hipoteze koje su provjerene istraživanjem. Potvrđena je jedino hipoteza da medijski sadržaji pozitivno utječu na proces učenja/usvajanja jezika, a hipoteze da su odgojitelji visoke stručne spreme i mlađe životne dobi skloniji korištenju medijskih sadržaja u radu s djecom i da su uvjeti za korištenje medijskih sadržaja bolji u gradskim vrtićima odbačene su.

Ključne riječi: jezik, mediji, medijski sadržaji, dijete

Summary

This paper talks about the role of media content in the process of language learning, i.e., language acquisition. Language is the basic means of communication between people. Its main role is communication, but language also gives many other possibilities to the child. Early childhood is considered a very favorable period for language development. At that age, the foundations for the whole life are created. Scientists have explained the process of language learning/acquisition with different theories, and some of them are behaviorist, cognitivist and nativist, which are briefly explained in the paper. For a child to master a language, he must acquire or learn the language activities of listening, speaking, reading, and writing. Language is influenced by various factors, and one of them is the media or media content.

The media are used to transmit information and communicate and are part of the child's environment from the earliest age. It is impossible to avoid the media in today's world, but it is important to become media literate to understand media content. Media literacy helps children understand media content. This is important because in addition to positive influences, it is known that the media can also have a negative influence on children.

The aim of this paper is to examine the role of media content in the learning process, i.e., language acquisition according to the opinions of preschool teachers. The goal is also to find out what media content is used in educational work with children, what is their influence on language learning and learning in general. Three hypotheses were put forward and verified by the research. The first hypothesis that media content has a positive effect on the process of language learning/acquisition is confirmed, but the hypotheses that preschool teachers with a higher education and who are younger are more inclined to use media content in their work with children and that the conditions for using media content are better in city kindergartens are rejected.

Key words: language, media, media content, child

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Jezik	1
2.1. Što je jezik?.....	1
2.2. Teorije o usvajanju/učenju jezika	2
2.2.1. <i>Bihevioristički pristup</i>	3
2.2.2. <i>Nativistički pristup</i>	3
2.2.3. <i>Kognitivistički pristup</i>	4
2.3. Jezične djelatnosti	4
2.3.1. <i>Slušanje</i>	5
2.3.2. <i>Govorenje</i>	5
2.3.3. <i>Čitanje</i>	6
2.3.4. <i>Pisanje</i>	6
2.4. Proces usvajanja jezika	7
2.4.1. <i>Predjezična faza</i>	7
2.4.2. <i>Jezična faza</i>	9
3. Mediji	10
3.1. Medijski sadržaji i djeca	10
3.2. Mišljenja roditelja i odgojitelja.....	12
3.3. Pozitivne i negativne strane	13
3.4. Jezik i mediji.....	15
4. Istraživanje o ulozi medijskih sadržaja u procesu učenja/usvajanja jezika	17
4.1. Uzorak ispitanika	17
4.2. Opis instrumenta	17
4.3. Cilj istraživanja	17
4.4. Problemi i hipoteze	18
4.5. Rezultati	18
4.6. Rasprava	30
5. Zaključak	36
6. Literatura:	37
7. Prilozi i dodatci	40
7.1. Popis slika.....	40
7.2. Popis tablica.....	41

7.2. Izjava o izvornosti diplomskog rada.....	42
---	----

1. Uvod

Prema Hrvatskoj enciklopediji (2023), jezik je „...sposobnost svojstvena ljudima da se, u svakoj jezičnoj zajednici, sporazumijevaju (komuniciraju) s pomoću sustava glasovnih znakova...“ Rano djetinjstvo vrlo je pogodno razdoblje za usvajanje jezika (Posokhova, 2004). U ranoj se dobi usvajanje jezika odvija u prirodnom komunikacijskom okruženju, dijete bez napora i vrlo brzo usvaja jezik iz potrebe i želje za komunikacijom s okolinom (Pavličević-Franić, 2005). Kroz proces usvajanja i učenja jezika, dijete ovladava jezičnim sposobnostima slušanja i govorenja, kao i jezičnim vještinama čitanja i pisanja (Jelaska, 2005). Znanstvenici iz različitih disciplina proučavali su usvajanje jezika, stoga su nastale i različite teorije kojima se pokušava opisati proces usvajanja jezika (Prebeg-Vilke, 1991). Aladrović Slovaček (2019) navodi biheviorističku, nativističku, kognitivističku, konekcionističku i funkcionalističku teoriju, a neke od njih bit će objašnjene u radu.

Različiti jezični i izvanjezični čimbenici mogu utjecati na učenje jezika, a jedan od njih su i mediji. Njihov utjecaj na jezik može biti i pozitivan i negativan (Aladrović Slovaček, 2019). Čovjek koristi medije u većini aktivnosti koje svakodnevno obavlja (Peruško-Čulek, 2011; Vučetić, 2019). Mediji su neizbježan dio života. No, ne treba ih se plašiti (Košir, Zgrabljić, Ranfl, 1999). Primjerice, televizijski program može obogatiti djetetov rječnik i pružiti mu dobre govorne uzore. No, ako previše vremena provodi pred televizijom, dijete će imati slabije jezične sposobnosti (Aladrović Slovaček, 2019). Iako mediji na mnogo načina utječu na djecu (Jularić, 2022; Đuran, Koprivnjak i Maček, 2018; Labaš i Marinčić, 2016), a samim time izazivaju i negativne posljedice, postoji način na koji im se moguće oduprijeti. Nužno je kod djece razvijati medijsku pismenost koja će im pomoći razumjeti medije i omogućiti im da ne budu samo pasivni primatelji medijskih poruka (Košir i sur., 1999).

2. Jezik

2.1. Što je jezik?

Jezik se smatra osnovnim međuljudskim sredstvom komunikacije (Selimović, Karić, 2011). Ljudi se najčešće sporazumijevaju jezičnim sporazumijevanjem, bilo u usmenom ili pisanom obliku. Jezična se komunikacija kod ljudi događa svakodnevno kroz govorenje, slušanje, pisanje i čitanje (Pavličević-Franić, 2005). Jezik je „skup arbitrarnih i konvencionalnih

glasovnih znakova kojima se prenosi neka poruka" (Pehar: 2007, 74, prema Selimović Karić, 2011; str. 13). Pavličević-Franić (2005) definira jezik kao „apstraktan sustav znakova i pravila po kojima se ti znakovi kombiniraju u svrhu sporazumijevanja, odnosno prijenosa obavijesti“. Jelaska (str.128, 2005) kaže da je jezik „jedinствена ljudska pojava, apstraktan sustav znakova koji poglavito služi za sporazumijevanje, iako ima i brojne druge uloge, poput poimanja svijeta, sredstva djelovanja, sredstva stvaranja, sredstva poistovjećivanja itd.“ Jezik djetetu otvara brojne mogućnosti. Omogućuje mu izražavanje misli, ideja i osjećaja. Pomaže mu da se založi za sebe, da prikuplja informacije koje mu pomažu pri donošenju odluka, ali i da se upozna s promjenama koje se događaju u svijetu (Posokhova, 2004).

U literaturi se mogu pronaći različiti opisi odnosa između jezika i govora. Škarić (1986) definira govor kao optimalnu zvučnu komunikaciju karakterističnu samo za ljudska bića, a oblikuju ga ritam rečenica, riječi i slogovi. Govor i jezik nisu isto, no međusobno su povezani (de Saussure, 1922., 2000.; prema Pavličević-Franić, 2005). Govor je aktivno ostvarivanje komunikacije pomoću jezika (Rubinstein, 1950, 1980; prema Pavličević-Franić, 2005), odnosno realizacija jezika u praksi (Pavličević-Franić, 2005). Škarić (1986) smatra da jezik i govor ne ovise jedno o drugom iako govor ima jezičnu dimenziju. Navodi nekoliko činjenica prema kojima je govor zasebna ljudska sposobnost unatoč povezanosti sa svim drugim sposobnostima. Primjerice, djeca počinju govoriti u dobi u kojoj još nisu sposobna za neke jednostavnije aktivnosti. Isto tako, postoje mjesta u mozgu pri čijim se oštećenjima posljedice očituju samo u oštećenju govora (Škarić, 1986). Različiti autori navode da je govor jedna od jezičnih djelatnosti kao i slušanje, čitanje i pisanje, a o svakoj od njih govorit će se i kasnije u radu. Da bi dijete ovladalo jezikom, mora ovladati jezičnim djelatnostima (Pavličević-Franić, 2018; Aladrović Slovaček, 2019), a pripadnici različitih znanstvenih područja razvili su nekoliko teorija o načinima usvajanja, odnosno učenja jezika (Prebeg-Vilke, 1991).

2.2. Teorije o usvajanju/učenju jezika

Kad se govori o načinu učenja jezika, postoje jezici koje djeca usvajaju u ranome djetinjstvu, a to je najčešće djetetov materinski jezik. On se usvaja spontano, pod utjecajem okoline. Suprotno tome, postoje jezici koji se uče nakon ranoga razvojnoga razdoblja. Učenje takvih jezika nije spontano, već organizirano i često institucionalizirano (Pavličević-Franić, 2005). Postoji nekoliko pristupa kojima se proces usvajanja jezika pokušava objasniti. To su bihevioristički, nativistički, kognitivistički, konekcionistički i funkcionalistički pristup

(Aladrović Slovaček, 2019). Različite grupe znanstvenika uglavnom pridaju važnost kognitivnim, društvenim ili razvojnim čimbenicima koji utječu na proces (Dastpak, Behjat, Taghinezhad, 2017). Svaka od postojećih teorija ima i svoje nedostatke, stoga je kod objašnjavanja ovog vrlo složenog procesa, najbolje u obzir uzeti ponešto od svake teorije (Pavličević-Franić, 2005). Neke od teorija usvajanja jezika bit će objašnjenje u nastavku.

2.2.1. Bihevioristički pristup

Biheviorizam se smatra dominantnim pravcem u američkoj psihologiji 1930-ih godina (Prebeg-Vilke, 1991). Najvažniji znanstvenik u području biheviorizma je Skinner (Aladrović Slovaček, 2019; Dastpak i sur., 2017). Njegovo se ime veže uz teoriju operantnog uvjetovanja u učenju, odnosno učenju korištenjem nagrada i kazni. Bihevioristi na govorenje jezika gledaju kao i na svaku drugu vještinu pa na taj način i objašnjavaju usvajanje jezika (Dastpak i sur., 2017). Za biheviorističku teoriju učenja jezika bitni su poticaj, odnosno djetetov iskaz kod učenja jezika, i potkrjepljenje (Prebeg-Vilke, 1991). Ova teorija kaže da dijete jezik uči po modelu, imitiranjem odrasle osobe. Dijete sluša model, oponaša ga, a zatim dobiva pozitivno ili negativno potkrjepljenje. Tako će, ukoliko se ispravno izrazi, biti nagrađeno, a to će ga potaknuti da ponavlja i usvoji ispravni iskaz (Skinner, G., G., 1957., 1992.; prema Pavličević-Franić, 2005). Primjerice, pozitivnim potkrjepljenjem smatra se ako odrasla osoba obrati pozornost na djetetovo jezično ponašanje ili ga pohvali (Kovač i Palmović, 2007: 49; prema Aladrović Slovaček, 2019). U suprotnom, ako je potkrjepljenje negativno, to se smatra kaznom i smanjuje se vjerojatnost da će se djetetov iskaz, odnosno jezično ponašanje ponavljati (Prebeg-Vilke, 1992). No, ova teorija ne može objasniti usvajanje jezika u cijelosti jer postoje dijelovi jezika koje je nemoguće oponašati (Aladrović Slovaček, 2019). Chomsky smatra da bi proces usvajanja jezika bio znatno sporiji da se odvija samo pomoću oponašanja, a činjenica je da djeca vrlo brzo usvajaju jezik (McGregor, 2009: 213; prema Aladrović Slovaček, 2019).

2.2.2. Nativistički pristup

Noam Chomsky jedan je od najznačajnijih lingvista 20. stoljeća i suprotstavlja se biheviorističkoj teoriji usvajanja jezika (Barman, 2012). On objašnjava usvajanje jezika iz nativističke perspektive (Dastpak i sur., 2017) i smatra da je ljudski mozak biološki programiran za učenje jezika (Barman, 2012). Prema nativističkoj teoriji, proces usvajanja jezika temelji se

na urođenoj specifičnoj kognitivnoj sposobnosti (Pavličević-Franić, 2005). Dakle, jezik je urođen (Selimović, Karić, 2011). Odnosno, djeci je sposobnost za ovladavanje jezikom urođena (Palmović, 2005; prema Aladrović Slovaček, 2019). U svojoj teoriji principa i parametara, Chomsky objašnjava da su svi jezici slični prema svojim principima, ali ono što ih razlikuje su njihovi parametri. Smatra da se karakteristike jezika koje su svima zajedničke ne mogu usvojiti imitacijom zbog svoje apstraktnosti, već su djeci genetski urođene (Dastpak i sur., 2017). Chomsky iznimno važnom smatra jezičnu kreativnost. Ona omogućuje djetetu da proizvodi i razumije rečenice koje nikada dosad nije čulo (Prebeg-Vilke, 1992). Smatra da izvorni govornik posjeduje jezičnu kompetenciju, odnosno izvor znanja o strukturi jezika kojim se služi u njegovu korištenju. Ta kompetencija odnosi se na nesvjesno urođeno znanje jezika koju Chomsky razlikuje od stvarne uporabe jezika u nekoj situaciji (Aladrović Slovaček, 2019; Prebeg-Vilke, 1991). U svojoj teoriji transformacijske generativne gramatike naglašava važnost umne sposobnosti s pomoću koje se generira urođeno jezično znanje, odnosno univerzalna gramatika (Barman, 2012).

2.2.3. Kognitivistički pristup

Kognitivisti smatraju da je za uspješan jezični razvoj nužno da dijete ima razvijeno mišljenje (Piaget, 1947.; prema Pavličević-Franić, 2005). Prema Slobinu, postoji veza između kognitivnih sposobnosti i jezičnih oblika (Slobin, 1973.; prema Pavličević-Franić, 2005). Jean Piaget, ženevski psiholog, smatra da djetetov spoznajni razvoj ograničava razvoj jezika. Tek kada dijete neki fenomen razumije na temelju svoga iskustva, tada može u potpunosti uspješno shvatiti verbalno objašnjenje tog fenomena (Prebeg-Vilke, 1992). Smatra razinu senzomotoričke inteligencije u prvih osamnaest mjeseci djetetova života uvjetom za pojavljivanje jezika (Aladrović Slovaček, 2019). Dakle, kognitivistički pristup pridaje veliku važnost kognitivnim sposobnostima pojedinca (Pavličević-Franić, 2005).

2.3. Jezične djelatnosti

Jezik se ostvaruje jezičnim djelatnostima koje se dijele na jednostavne i složene. Jednostavne jezične djelatnosti su slušanje, čitanje, govorenje i pisanje (Aladrović Slovaček, 2019). One se smatraju osnovnim jezičnim djelatnostima (Pavličević-Franić, 2018). Slušanje i čitanje smatraju se jezičnim djelatnostima primanja, dok su govorenje i pisanje jezične

djelatnosti proizvodnje. Dije se na jezične sposobnosti i jezične vještine. Slušanje se, kao i govor, smatra jezičnom sposobnošću jer se uglavnom usvajaju spontano. Ovisi o uvjetima i poticajima kojima je osoba izložena. S druge strane, čitanje i pisanje smatraju se jezičnim vještinama jer se svjesno uče i uvježbavaju (Jelaska, 2005). No, u literaturi se naglašava da nema čvrste granice između jezičnih djelatnosti koje se usvajaju spontano i onih koje je potrebno učiti i uvježbavati (Aladrović Slovaček, 2019; Jelaska, 2005).

2.3.1. Slušanje

Slušanju se kao jezičnoj djelatnosti kroz povijest pridavalo znatno manje pozornosti nego ostalim jezičnim djelatnostima. Često se i danas o njemu razmišlja površno (Visinko, 2022). Slušanje ima vrlo važnu ulogu u procesu učenja i usvajanja jezika. Smatra se prvom receptivnom sposobnošću koja se razvija kod čovjeka (Renukadevi, 2014). Dijete sluša i prepoznaje majčin glas još u utrobi, a već od trenutka rođenja spremno je slušati i primjećuje razlike u glasovima koje čuje (Posokhova, 2004). Utječe na druge jezične djelatnosti (Jelaska, 2005), odnosno usko je povezano s njima (Renukadevi, 2014). To je, primjerice, vidljivo kod osoba s oštećenjem sluha. Njihove su mogućnosti slušanja ograničene, stoga ne mogu razviti sve jezične sposobnosti kao što ih razviju osobe s dobro razvijenim sluhom. Oštećenje sluha izravno utječe na govor jer osoba ne može dobro procijeniti vlastiti izgovor (Jelaska, 2005). Dobro razvijeno slušanje pridonosi usvajanju zvuka, ritma, intonacije i naglasaka u jeziku (Renukadevi, 2014). Proces slušanja vrlo je složen. Svaki slušatelj drugačije interpretira ono što čuje i stvara vlastito značenje poruke, a pritom koristi svoje opće i jezično znanje. Dakle, slušanjem se aktiviraju slušateljeva znanja i iskustva koja su povezana sa sadržajem kojeg sluša (Visinko, 2022).

2.3.2. Govorenje

Prema Pavličević-Franić (2005), govorenje je sposobnost koja je ljudima urođena. No, da bi se govor ostvario nužni su pravilni kognitivni razvoj i neoštećeni govorni organi. Govorni čin osnovna je jedinica govora i njegova je osnovna funkcija verbalno sporazumijevanje (Pavličević-Franić, 2005). Djetetova okolina vrlo je važna za usvajanje govora, stoga dijete govori onako kako čuje u svojoj najbližoj okolini. Upravo o okolini ovisi i rječnik kojim dijete barata, struktura rečenica i način na koji komunicira (Aladrović Slovaček, 2019). Djecu treba

poticati da govore i osigurati im priliku da govore i razgovaraju (Velički, 2009). Brunner (1983; prema Prebeg-Vilke, 1991) smatra da je za uspješan razvoj govora ključno da dijete razvije funkciju ukazivanja ili referencijalnu funkciju jezika i funkciju zahtjeva. Funkcija ukazivanja podrazumijeva da jedan od sugovornika želi drugom sugovorniku ukazati na nešto i u tome uspijeva. Nadalje, funkcija zahtjeva odnosi se na čin u kojemu dijete nešto traži od sugovornika. Primjerice, neku materijalnu stvar (Prebeg-Vilke, 1991).

2.3.3. Čitanje

Kao što je i ranije spomenuto, čitanje i pisanje jezične su djelatnosti koje je potrebno učiti i vježbati. Već u ranoj dječjoj dobi započinje proces usvajanja vještina čitanja i pisanja, a kasnije se tijekom školovanja one i organizirano poučavaju. Razvijanje vještina nastavlja se kroz cijeli život. Čitanje je zapravo raspoznavanje napisanih ili tiskanih slova (Mendeš, 2009), a Pavličević Franić (2005) objašnjava ga kao aktivnost tijekom koje osoba prima informacije u pisanom obliku. Čitanje je vještina, no može se promatrati i kao sposobnost ako se govori o interpretativnom čitanju (Pavličević Franić, 2005). Jezična vještina čitanja temelj je za usvajanje svih ostalih znanja (Aladrović Slovaček, 2019). Ključnim se aktivnostima koje prethode učenju vještine čitanja smatraju razvoj sluha i glasovne osjetljivosti, razvoj govora i razumijevanja smisla govora i upoznavanje veze između glasa i slova (Čudina Obradović, 2000).

2.3.4. Pisanje

Osim govorom, poruke se mogu prenositi i pisanim putem. No, suprotno od usvajanja govora, pisanje se mora učiti (Pavličević Franić, 2005). Aktivnost pisanja složena je i zahtjevna (Aladrović Slovaček, 2019), motivacijski i kognitivno (Nikčević-Milković, 2014) i od osobe zahtijeva fizičku i psihičku aktivnost (Pavličević Franić, 2005). Pisanje je stvaranje ili oblikovanje teksta, a o njegovoj složenosti govori činjenica da je za uspješno pisanje potrebna integracija kognitivnih, metakognitivnih, motivacijskih, emocionalnih i kontekstualnih čimbenika koji su međusobno povezani (Nikčević-Milković, 2014). Uspoređuje se čak i s ekspertnim igranjem šaha (Kellogg, 1994; prema Aladrović Slovaček, 2019).

2.4. Proces usvajanja jezika

U prvih šest godina života, dijete usvaja temelje komunikacije za cijeli život. Sposobnost komunikacije vrlo je važna i utječe na kvalitetu života (Posokhova, 2004). Usvajanje prvog jezika može djetetu omogućiti i kvalitetnu komunikaciju i socijalizaciju. Četirima ključnim aspektima usvajanja prvog jezika smatraju se fonologija, semantika, gramatika i pragmatika (Posokhova, 2004; Prebeg-Vilke, 1991). Rani jezični razvoj dijeli se na predjezično i jezično razdoblje (Pavličević-Franić, 2005). Predjezično razdoblje karakterizira spontano glasanje djeteta kroz koje ono izražava osjećaj ugone ili nelagode, a pritom nema kontrolu nad mišićima dijafragme (Aladrović Slovaček, 2019). Ova faza započinje kad se dijete rodi, a okvirno traje do navršenih godinu dana. Zatim slijedi jezično ili lingvističko razdoblje ili faza koja obično traje do navršenih tri ili tri i pola godine života (Pavličević-Franić, 2005). Sasvim je normalno da postoje odstupanja od predviđenog perioda trajanja pojedine faze, odnosno od dobi u kojoj se pojavljuje pojedina jezična vještina. Kod većine djece proces usvajanja jezika odvija se u sličnim razdobljima, ali postoje različiti čimbenici koji mogu dovesti do odstupanja. Primjerice, osobnost djeteta ili okolina u kojoj odrasta (Posokhova, 2004). No, okolina ne može utjecati na dijete ukoliko nije doseglo potrebnu razinu zrelosti za govorno-jezični razvoj. Odstupanja od nekoliko mjeseci smatraju se normalnima i nemoguće je odrediti točne vremenske razlike među ovim razdobljima. Njima doprinose i individualne mogućnosti pojedinog djeteta, kao i psihofizičke sposobnosti (Pavličević-Franić, 2005).

2.4.1. Predjezična faza

Od rođenja do prve navršene godine života stvaraju se temelji za usvajanje jezika. Dijete uči kontrolirati svoja usta (Posokhova, 2004). Predjezična faza odnosi se na fonsko razdoblje koje traje upravo godinu dana i podijeljeno je u nekoliko manjih faza. Započinje prvim djetetovim krikom kad se rodi. Plač je prvi način na koji dijete komunicira s okolinom i može imati različita značenja (Aladrović Slovaček, 2019; Prebeg-Vilke, 1991). Tako dijete izražava svoje želje i prije nego što počne govoriti. Djeca se rađaju sa željom da komuniciraju (Posokhova, 2004). Već od trenutka rođenja proizvode zvukove (Prebeg-Vilke, 1991). Četiri manja razdoblja u predjezičnoj fazi određena su načinom glasanja. Prvo je predgovorno razdoblje, a zatim slijede razdoblje komunikativnog glasanja, razdoblje vokalizacije i razdoblje brbljanja (Pavličević-Franić, 2005). Posokhova (2004) opisuje predjezično razdoblje kroz dvije

faze u trajanju od šest mjeseci. Na samom početku svoga života, zvukovi koje dijete proizvodi uglavnom su vezani uz plakanje i podrigivanje. Dijete u tom periodu ne koristi samoglasnike i suglasnike u svom pravom obliku u kojem ih koristi osoba koja ima razvijene govorno-jezične vještine. No, neki im glasovi koje dijete proizvodi mogu biti vrlo slični. Prema Pavličević-Franić (2005), prva faza u predjezičnom razdoblju traje otprilike do drugog mjeseca života i glasanje se uglavnom sastoji od plača. Zatim slijedi faza u kojoj se dijete glasa kroz gukanje i smijeh. Ona traje od drugog do petog mjeseca djetetova života (Pavličević-Franić, 2005). Prema Posokhovej (2004), s navršenih tri do četiri mjeseca, dijete počinje gugutati. Najprije to čini spontano. Dok leži na leđima, jezik mu dodiruje nepce i kad se počne glasati nastaju zvukovi „ku“ i „gu“. Kasnije shvati da to može činiti i namjerno pa gugutanje postaje sve češće. Između četvrtog i šestog mjeseca života, sve više isprobava pokrete ustima, jezikom i grlom, stoga raste i broj glasova koje koristi. Dijete isprobava što sve može sa svojim glasom (Posokhova, 2004). Prebeg-Vilke (1991) gukanje i tepanje pripisuje razdoblju između šestog i osmog mjeseca. Pavličević-Franić to razdoblje naziva razdobljem vokalizacije i smatra da traje od petog do osmog mjeseca života. Tijekom ovog se razdoblja razvija vokalni sustav, a prisutne su i vokalne igre (Pavličević-Franić, 2005).

Nakon prvih šest mjeseci tijekom kojih je dijete gugutalo i proizvodilo zvukove poput cviljenja i kreštanja kroz koje je isprobavalo svoje mogućnosti, započinje razdoblje brbljanja. Sada dijete može izgovarati nizove glasova i ima sve bolju kontrolu nad svojim govornim organima. Eksperimentira s glasovima. Kad navrši otprilike osam ili devet mjeseci, brbljanje postaje još raznovrsnije. Dijete izgovara dugi niz glasova koji sadržava različite samoglasnike i suglasnike. Pokušava oponašati riječi koje odrasli izgovaraju i oponaša intonaciju govora koju čuje od odrasle osobe. Kako se približava navršenih godinu dana, povećava se i vjerojatnost da dijete izgovori svoju prvu riječ (Posokhova, 2004). Pavličević-Franić (2005) smatra da faza brbljanja okvirno traje od osmog mjeseca do navršene godine dana. U njoj dijete kombinira samoglasnike i suglasnike i glasa se slogovno.

Iz ovog pregleda stavova različitih autora o predjezičnom razdoblju, vidljivo je da se njihova stajališta uglavnom poklapaju ili se ne razlikuju značajno, pogotovo ako se uzme u obzir da navode kako se ove faze ne mogu točno odrediti i da su normalna odstupanja i individualne razlike kod djece.

2.4.2. *Jezična faza*

Dijete prelazi iz predjezične faze u jezičnu ili lingvističku oko prve godine života. U tom periodu, kako se približava kraj predjezične faze, dijete počinje usvajati intonaciju i ritam jezika. Javljaju se i prve riječi. Od dvanaestog do osamnaestog mjeseca izgovara jednosložne ili dvosložne riječi koje tada imaju funkciju rečenice (Pavličević-Franić, 2005). Prve riječi koje dijete izgovara ovise o okruženju u kojem odrasta, odnosno o riječima koje čuje od ljudi koji ga okružuju. Na prve riječi koje dijete izgovara utječe i njihovo značenje i korisnost. Dakle, u fazi od jedne riječi dolazi do semantičkog razvoja, a šire se i društvene jezične vještine, odnosno pragmatika. Koristi riječi za imenovanje, iskazivanje zahtjeva, traženje informacija, dozivanje, pozdravljanje, protestiranje ili vježbanje (Posokhova, 2004). Primjerice, dijete izgovori riječ „papa“ što može značiti da želi jesti. Ovakve rečenice nazivaju se telegrafskim rečenicama (Pavličević-Franić, 2005). Iako je poznavanje jezika u ovoj dobi i dalje ograničeno, dijete uspijeva verbalno izraziti što želi (Ljubešić, 2001). U periodu od osamnaestog mjeseca do druge godine života, rječnik se brzo širi (Pavličević-Franić, 2005). Kako naglo raste broj riječi, šire se i vrste riječi koje dijete koristi (Posokhova, 2004). Najprije usvaja imenice i glagole, a zatim pridjeve. Nakon nekog vremena usvaja zamjenice, brojeve i neke priloge. Oko druge godine, dijete rabi oko četiristo riječi (Pavličević-Franić, 2005). Oko treće godine koristi oko tisuću riječi, ali ih razumije puno više (Posokhova, 2004). S četiri godine, broj riječi koje koristi raste na četiri tisuće. Između prve i druge godine, rečenicu koju dijete izgovara čini jedna riječ, a sa svakom sljedećom godinom, proširuje rečenicu za jednu riječ (Pavličević-Franić, 2005). Kombiniranje riječi i slaganje kratkih rečenica, pokazatelj je da je došlo do napretka u različitim područjima razvoja, a činjenica da slaže više riječi ujedno je i pokazatelj da uočava i razumije sve složenije odnose između onoga što ga okružuje (Ljubešić, 2001). Kad počne spajati više riječi u rečenice, počinju se pojavljivati i prvi gramatički oblici (Posokhova, 2004). Kombiniranje riječi zapravo ukazuje na pojavu gramatike u procesu ovladavanja prvim jezikom (Ljubešić, 2001). Osnove materinskog jezika usvaja do četvrte godine života (Pavličević-Franić, 2005).

3. Mediji

Osnovno značenje medija je posrednik. Dolazi od latinske riječi *medius*. Služi za prenošenje komunikacije (Peruško-Čulek, 2011). Oni su sredstva za prijenos informacija i komunikaciju (Labaš, Marinčić, 2016). Mediji su kompleksan pojam. Mogu se definirati kao sredstvo komunikacije, no svrha medija tumači se na različite načine, ovisno o perspektivi iz koje se pokušavaju objasniti. Primjerice, u različitim se znanstvenim područjima mediji različito definiraju. U komunikacijskim se znanostima smatra fizičkim ili tehničkim sredstvom koje poruku pretvara u signal koji može putovati kanalom (Jurčić, 2017). Jedna od definicija medija kaže da je medij „svaki način, posredovanje ili oruđe, a posebno način komunikacije koji doseže opću javnost i sadrži reklame“ (Webster's, 1982, str; 882; prema Peruško-Čulek, 2011; str. 17). Meulemann (2023) definira medije kao skup tehnologija koje su osmišljene za pohranjivanje i distribuiranje značenja.

Čovjek je okružen masovnim medijima. Nalaze se posvuda u njegovoj okolini, kod kuće, na radnom mjestu, u javnom prijevozu. Nemoguće ih je izbjeći, a ljudi ih prihvaćaju kao nešto što jednostavno postoji, kao nešto što je samo po sebi razumljivo i ne treba ga analizirati (Košir, Zgrabljic, Ranfl, 1999). Masovni mediji imaju svoj definirani program i vlastitu publiku koja prima poruke. Proizvode vlastita značenja (Meulemann, 2023). Služe za prenošenje oglasa masovnoj ili ciljnoj publici (Soče Kraljević, 2007). Produkti masovnih medija dostupni su svima i namijenjeni su prodaji. Mogu se neograničeno reproducirati (Peruško-Čulek, 2011). Razlika između masovnih i individualnih ili pojedinačnih medija je upravo u tome što kod individualnih medija pojedinac stvara poruku koju prima ograničena publika. Primjerice, publika mogu biti prijatelji, obitelj ili skupina pripadnika neke profesije (Muelmann, 2023). Peruško-Čulek (2011) u masovne medije ubraja tisak, film, televiziju, radio i nosače zvuka i slike, dok Muelmann (2023) tvrdi da knjiga nije masovni medij. Oba autora slažu se da internet nije masovni medij. On se od ostalih razlikuje po svom komunikacijskom i organizacijskom kontekstu (Peruško-Čulek, 2011).

3.1. *Medijski sadržaji i djeca*

S obzirom na to da su mediji već od najranije dobi dio djetetove okoline, vrlo je važan razvoj medijske pismenosti (Đuran, Koprivnjak, Maček, 2019). Medijski pismena osoba sposobna je pristupiti medijskim sadržajima, može ih kreirati i analizirati (Vučetić, 2019).

Djeca rane i predškolske dobi svakodnevno su izložena medijima. Njihov je utjecaj značajan (Jularić, 2022; Labaš, Marinčić, 2016) i često se postavlja pitanje je li on pozitivan ili negativan (Jularić, 2022). Smatra se da se u vrtićima i školama mediji ne koriste dovoljno da bi djeca mogla razumjeti kako se korištenje medija za učenje razlikuje od korištenja za zabavu (Đuran i sur., 2019; prema Matyjas, 2015), a vrijeme koje provedu izložena medijskim sadržajima sve brže raste (Jularić, 2022). Poznavanje funkcioniranja medija postalo je nužno u suvremenom svijetu (Vučetić, 2019). Dijete treba naučiti kritički se odnositi prema medijskim sadržajima, kontrolirati njihovu upotrebu i razumjeti medijske poruke (Đuran i sur., 2019). Masovni mediji nalaze se posvuda i nemoguće ih je ukloniti iz života (Košir, Zgrabljic, Ranfl, 1999). Prisutni su i u društvenom i u privatnom životu. Glavni su izvor informacija, pružaju različite zabavne sadržaje, a rjeđe i edukativne sadržaje. Uloga je obitelji i odgojitelja pomoći djetetu razumjeti brojne medijske sadržaje s kojima se susreće (Knezović, Maksimović, 2016). U Hrvatskoj se djeca s institucionaliziranim medijskim odgojem susreću tek u osnovnoj školi, kao dio nastave Hrvatskog jezika, a već su im u ranoj i predškolskoj dobi dostupni medijski sadržaji. Gledaju televiziju, samostalno koriste mobilne uređaje i tablete, koriste računala. Drugim riječima, dijete u trenutku polaska u osnovnu školu već ima mnogo iskustva s medijima, ima oblikovane stavove jer im je izloženo od rođenja. Prema tome, vrlo je važno medijski odgoj uvrstiti u rani i predškolski odgoj i obrazovanje (Ljubić Nežić, 2018). Koliko je važna medijska pismenost, pokazuje i uvrštavanje digitalnih kompetencija u osam kompetencija koje su prema Europskoj uniji potrebne za cjeloživotno učenje (Đuran i sur., 2019).

Labaš i Marinčić (2016) proveli su istraživanje o ulozi medija u životima djece. Ispitali su, između ostalog, koje medije djeca najčešće koriste, koliko ih dugo koriste i zašto te jesu li svjesna utjecaja medija. U ovom su istraživanju sudjelovali učenici osnovnih škola. Pokazalo se da najviše koriste medije za zabavu, zatim za informiranje, a kod kuće ih uopće ne koriste u odgojno-obrazovne svrhe. U informativne svrhe najviše koriste računalo, televiziju i mobilni telefon. U zabavne svrhe također najčešće koriste računalo, zatim mobilne telefone i televiziju. Ispitivanjem su utvrdili da je većina ispitanice djece svjesna utjecaja medija, no treba napomenuti da se radi o djeci osnovnoškolske dobi. Pašica i Turza-Bogdan (2020) utvrdile su da djeca najviše koriste radio, televiziju i internet.

3.2. Mišljenja roditelja i odgojitelja

Autorica Jularić (2022) provela je istraživanje u kojem je htjela ispitati kako roditelji nadziru svoju djecu dok koriste medije. Pretpostavila je da većina roditelja zna kojim su sadržajima djeca izložena, smatra da je više pozitivnih učinaka koje mediji imaju na djecu i da većina roditelja svojoj djeci ograničava vrijeme koje provode pred ekranima. Istraživanje je provedeno 2021. godine. Zanimljivo je da su rezultati pokazali kako djeca najčešće koriste televiziju, zatim mobitel, tablet, radio i računalo, a najmanje su izložena igraćim konzolama. Većina roditelja smatra da ima uvid u sve medijske sadržaje kojima su njihova djeca izložena. Također, većina ispitanih roditelja ograničava svojoj djeci vrijeme koje provode pred ekranima. Rezultati su pokazali i da malo manje od polovice djece ispitanih roditelja provodi više od jednog sata dnevno izloženo digitalnim medijima, iako je preporuka Svjetske zdravstvene organizacije da djeca mlađa od pet godina ne koriste digitalne uređaje više od jednog sata dnevno, a djeca mlađa od godine dana ne bi im uopće smjela biti izložena. Đuran, Koprivnjak i Maček (2019) spominju istraživanje provedeno 2013. godine u kojem su Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabri telefon dobili podatke da djeca predškolske dobi provode malo manje od dva i pol sata pred ekranima, a vikendom čak tri sata. Nadalje, prema istraživanju koje je provela Jularić (2022), više od 95 % djece koristi aplikaciju Youtube i to najviše za gledanje zabavnih sadržaja. Čak 49,2 % roditelja smatra da su njihova djeca izložena internetu više nego što oni žele, a 60,4 % roditelja smatra svoju djecu sposobnima za korištenje digitalnih medija. Pokazalo se da ispitanici smatraju kako mediji imaju više negativnih nego pozitivnih učinaka na djecu. Suprotno tome, Livingstone, Blum-Ross, Pavlick i Olafsson (2018) došli su do zaključka da roditelji imaju uglavnom pozitivne stavove o digitalnim medijima, odnosno o tehnologiji. Točnije, smatraju da ima više pozitivnih nego negativnih strana. Oni su u svom istraživanju ispitivali za koju svrhu roditelji koriste digitalne medije. Rezultati su pokazali da većina ispitanih roditelja koristi internet kao podršku roditeljstvu, neki za obrazovne svrhe, a neki za traženje raznih sadržaja za djecu. Gotovo polovica roditelja na internetu pronalazi videozapise, aplikacije ili igre za svoju djecu. Navode da koriste internet i za pitanja vezana uz zdravstveno stanje djeteta. Većina koristi digitalne medije i za komunikaciju s obitelji i prijateljima, najviše putem telefonskih poziva i SMS poruka (Livingstone, Blum-Ross, Pavlick i Olafsson, 2018).

Joško Sindik (2011) proveo je istraživanje u kojem je ispitao roditelje djece iz četiri dječja vrtića u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji o izloženosti djece medijima i načinima njihova

korištenja. Rezultati su pokazali da je vrijeme koje djeca provedu koristeći medije u pozitivnoj korelaciji s vremenom kojeg njihovi roditelji provedu izloženi istim medijima. Uglavnom provedu onoliko vremena izloženi medijima, koliko i njihovi roditelji. Pokazalo se i da starija djeca, kao i djeca starijih roditelja, djeca zaposlenih roditelja i djeca iz obitelji u kojima ima više djece, provode više vremena koristeći medije. Stupanj obrazovanja roditelja nema utjecaj na stavove roditelja prema medijima i načinima na koje se mogu koristiti. Većina roditelja nadzire djecu i ograničava im vrijeme koje mogu provesti izložena medijskim sadržajima (Sindik, 2011). Poželjno je da roditelji male djece postave pravila o količini vremena koje djeca provedu ispred ekrana i da imaju nadzor nad sadržajima (Livingstone, Blum-Ross, Pavlick, Olafsson, 2018).

Peran i Raguž (2018) svojim su istraživanjem utvrdile da odgojitelji smatraju kako im mediji mogu pomoći u radu s djecom i da pozitivno utječu na njih. Primjerice, informiraju ih, upoznaju s različitim društvenim grupama i služe im za zabavu. No, ističu i postojanje negativnih učinaka, npr. promoviranje nasilja i stereotipa. Cilj istraživanja bio je ispitati kakve su navike odgojitelja po pitanju medija i na koje načine koriste medijske sadržaje u dječjim vrtićima. Dobiveni rezultati ukazuju da 44 % odgojitelja koristi medije radi stjecanja novih znanja, nešto manje koristi ih medije za zabavu, a 31 % ispitanih odgojitelja koristi medije kako bi se informirali. U radu s djecom najčešće koriste televiziju, internet i radio. Manje od pola ispitanika, točnije 45 %, smatra da mediji ne utječu na njihove stavove. Većina se ispitanika uglavnom ili u potpunosti složila da odgojitelji i roditelji trebaju surađivati u medijskom odgoju djece (Peran i Raguž, 2018). Sindik i Veselinović (2010) također su ispitali stavove odgojitelja o medijima. Pokušali su utvrditi utječu li na njihove stavove stručna sprema, radni staž i dobna skupina djece u kojoj odgojiteljica radi. Pokazalo se da od ovih faktora jedino dob djece utječe na stavove odgojitelja o vrstama medija koje djeca mogu koristiti i vremenu kojeg provode koristeći medije.

3.3. Pozitivne i negativne strane

Uloge medija su brojne. Prema Labaš i Marinčić (2016, str.1): „Masovni mediji informiraju, odgajaju, obrazuju i zabavljaju, ali i manipuliraju, oblikuju mišljenja, nameću određene dnevne teme te su jednostavno sastavni dio života.“ Prema Lieberman, Bates i So (2009), digitalni mediji imaju razne pozitivne učinke na djecu. Pridonose učenju matematike, potiču kreativnost, pozitivno utječu na kognitivne vještine. U području jezičnog razvoja, pozitivno utječu na širenje

rječnika i predčitačke vještine. Prema istraživanju koje je provela Jularić (2022), roditelji kao pozitivne učinke medija na djecu navode edukaciju, učenje stranih jezika, razvoj digitalnih kompetencija, širenje vokabulara i razvoj govora, učenje pjesama, poticanje radoznalosti, poboljšavanje sposobnosti zaključivanja, poticanje kreativnosti, igru i zabavu. Zabavna funkcija medija zapravo je bijeg od stvarnosti. Djeca se izlažu medijskim sadržajima kako bi se opustila, zabavila i rasteretila (Labaš, Marinčić, 2016).

U istom istraživanju (Jularić, 2022) roditelji navode i učinke medija koje smatraju negativnima. Na prvom su mjestu nasilje i negativni obrasci ponašanja, razvoj ovisnosti, oponašanje, ograničenost na iste sadržaje, neprimjerenost medijskih sadržaja, otuđenost djeteta i gubitak interesa za igru te smanjenje komunikacijskih vještina. Nadalje, smatraju da je loše ako se previše vremena provodi ispred zaslona jer samim time dijete provodi manje vremena aktivno. Smatraju negativnim i činjenicu da se putem medija od djece pokušava stvoriti potrošače. Livingstone, Blum-Ross, Pavlick i Olafsson (2018) kao negativni aspekt utjecaja medija na djecu navode i da vrijeme provedeno pred ekranom može dovesti do sukoba između roditelja i djece. Knezović i Maksimović (2016) navode da su dječji umovi mladi i nezreli, a mediji to mogu iskoristiti kako bi njima manipulirali. Djecu se obasipa različitim reklamama, nameću im se brojne poruke i ponude. Počinju misliti da im je potrebno nešto što im se prezentira kroz medije, iako u stvarnosti nije (Knezović, Maksimović, 2016).

Đuran, Koprivnjak i Maček (2019) iznose pregled pozitivnih i negativnih utjecaja medija na djecu na temelju nekoliko dosadašnjih istraživanja. Neki od njih bit će navedeni u nastavku. Kao jedan od pozitivnih aspekata utjecaja medija i medijskih sadržaja na djecu navode globalizaciju. Mediji pomažu djeci razumjeti razna zbivanja u svijetu. Primjerice, siromaštvo, ratove, bolesti. Potiču toleranciju i poštivanje različitosti. Nadalje, pružaju inovativne mogućnosti za učenje koje mogu poduprijeti djetetovo obrazovanje (Nadrljanski, Nadrljanski, Bilić; prema Đuran i sur., 2019). Koristeći masovne medije, dijete može sudjelovati na raznim kulturnim događajima (Hoffmann, 2014; prema Đuran i sur., 2019). Mediji potiču kreativnost i maštu (Anetta, 2008; prema Đuran i sur., 2019), pomažu u razvijanju vještine čitanja i širenju rječnika (Kovač, 2011; prema Đuran i sur., 2019).

S druge strane, nekima od negativnih strana izloženosti djece medijima, smatraju se rizik od ovisnosti i zloupotrebe. Također, činjenica da se virtualni svijet razlikuje od stvarnosti može loše utjecati na psihološki i tjelesni razvoj (Forma, Matyas, 2015; prema Đuran i sur., 2019). Nadalje. Mediji mogu prouzročiti slabljenje sluha i smanjenje socijalne interakcije licem u lice, a to može dovesti do otuđenja (Bradea i Cosmin Blandul, 2015; prema Đuran i sur., 2019).

Smanjenje tjelesne aktivnosti koje dovodi do pretilosti i elektroničko nasilje također se smatraju negativnim stranama utjecaja medija na djecu (Đuran i sur., 2019). Knezović i Maksimović (2016) govore o manipulativnoj moći masovnih medija i etičke upitnosti njihova utjecaja na djecu. Manipuliranje se tu može tumačiti na dva načina. Prvo tumačenje odnosi se na pitanje vjerodostojnosti medijskih sadržaja, a drugo podrazumijeva da mediji manipuliraju svojim korisnicima i nameću im mišljenja i trendove. Jedna od stvari koja se također u negativnom kontekstu veže uz medije je zaštita privatnosti. Livingstone, Blum-Ross i Zhang (2018) pokušali su istražiti mišljenja roditelja o privatnosti na internetu. Gotovo svi ispitanici roditelji svakodnevno se koriste internetom, a najvećom brigom pritom smatraju zaštitu privatnosti. Zanimljivo je da roditelji koji dijele više fotografija i videozapisa, osjećaju veću zabrinutost po tom pitanju, a pokazalo se i da su očevi zabrinutiji od majki. Ispitanici internetu najčešće pristupaju koristeći tablet, pametni telefon ili računalo. Tri četvrtine roditelja barem jednom mjesečno podijeli fotografije ili videozapise svoje djece, ali više od polovice dijeli to samo s obitelji i prijateljima. Više od pola roditelja djece mlađe od četiri godine dijeli fotografije svoje djece s obitelji i prijateljima, a češće su to roditelji mlađe djece ili roditelji višeg socioekonomskog statusa. Također, polovica njih navodi da to rade kako bi ostali u kontaktu s obitelji i prijateljima (Livingstone, Blum-Ross, Zhang, 2018).

3.4. Jezik i mediji

Već je spomenuto da mediji mogu imati i pozitivan i negativan utjecaj na razvoj jezika. U nastavku će biti navedene prednosti i nedostaci nekih od njih. Prema Posokovoj (2004), televizija može pridonijeti jezičnom razvoju. Uspoređuje ju s pokretnom slikovnicom. Djeca mogu razgovarati o sadržaju kojeg gledaju i prepoznati predmete koje vide. Da bi se gledanjem televizije poticao djetetov jezični razvoj, potrebna mu je pomoć odrasle osobe (Posokhova, 2004). Kroz razgovor o sadržaju kojeg gledaju, odrasla osoba može pomoći djetetu kod pojedinosti koje možda nije razumjelo ili čak otkloniti moguće negativne učinke gledanog sadržaja (Turza-Bogdan, Pašica, 2020). Televizijski program namijenjen djeci može poslužiti kao dobar govorni uzor i utjecati na širenje vokabulara. Primjerice, emisije koje sadrže govor usmjeren na djecu. Isto tako, dijete može televizijske sadržaje iskoristiti kao poticaj za igru. Tada igranje može postati kreativnije (Posokhova, 2004). Televizijski sadržaji mogu potaknuti i prihvaćanje različitih kultura i povećati toleranciju (Aladrović Slovaček, 2019). Naravno, važno je kakve sadržaje djeca gledaju i koliko vremena provedu pred televizijom kako ne bi

došlo do negativnih učinaka (Posokhova, 2004). Predugo gledanje televizije može uzrokovati slabe predčitačke vještine, a samim time što dijete provodi previše vremena pred televizijom, manje će vremena provesti u kontaktu s drugom djecom (Aladrović Slovaček, 2019). Pašica i Turza-Bogdan (2020) provele su istraživanje koje je pokazalo da većina roditelja razgovara s djecom o sadržajima koje gledaju na televiziji. No, pokazalo se i da daju djeci elektroničke uređaje na samostalno korištenje kako bi oni mogli obaviti svoje obaveze. Računala također mogu pozitivno utjecati na jezik. Prilikom korištenja kvalitetnih računalnih programa namijenjenih djeci, ona se susreću s jezično-edukativnim situacijama koje ih očekuju i u stvarnom svijetu. Računalo potiče i širenje vokabulara, predčitačke vještine i pismenost (Poshokova, 2004). Internet može pozitivno utjecati na učenje stranog jezika, a postoje i digitalne audio priče koje mogu poboljšati slušanje kod djece (Lieberman, Bates, So, 2006). No, predugo korištenje računala i interneta može dovesti do suprotnog učinka (Poshokova, 2004).

4. Istraživanje o ulozi medijskih sadržaja u procesu učenja/usvajanja jezika

4.1. Uzorak ispitanika

U svrhu izrade diplomskog rada provedena je anketa o ulozi medijskih sadržaja u procesu učenja/usvajanja jezika. Anketu su ispunjavali odgojitelji djece rane i predškolske dobi, a provedena je *online*. Mogli su joj pristupiti preko poveznice na Facebooku, a nekim je odgojiteljima poslana i putem e-maila. S ciljem prikupljanja što više ispitanika, poslana su molbe pedagogima dječjih vrtića da prosljede anketu odgojiteljima. Ispitanicima je napomenuto da je anketa u potpunosti anonimna i da se provodi za potrebe istraživanja prilikom izrade diplomskog rada. Uzorak čini 57 ispitanika s područja Republike Hrvatske. Ispitanici su odgojitelji djece rane i predškolske dobi od kojih je 56 žena i 1 muškarac.

4.2. Opis instrumenta

Provedena anketa sastoji se od 22 pitanja. Tematski su podijeljena na opće podatke o ispitaniku, pitanja o stupnju obrazovanja i radnom iskustvu, pitanja o praksi u ustanovi u kojoj je ispitanik zaposlen, pitanja o vlastitoj praksi i pitanja vezana uz medijske sadržaje i utjecaj na jezik. Najčešći tip pitanja je pitanje s ponuđenih nekoliko odgovora od kojih treba odabrati jedan ili upisati svoj odgovor. Na nekoliko pitanja potrebno je označiti odgovor na ljestvici od 1 do 5 i na nekoliko ih je potrebno samostalno upisati odgovor.

4.3. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi kakvu ulogu imaju medijski sadržaji u procesu učenja/usvajanja jezika kod djece rane i predškolske dobi, koji se medijski sadržaji koriste u dječjim vrtićima i utječu li oni na jezični razvoj djeteta. Također, cilj je i ispitati stavove odgojitelja o korištenju medijskih sadržaja i o njihovom utjecaju na djecu.

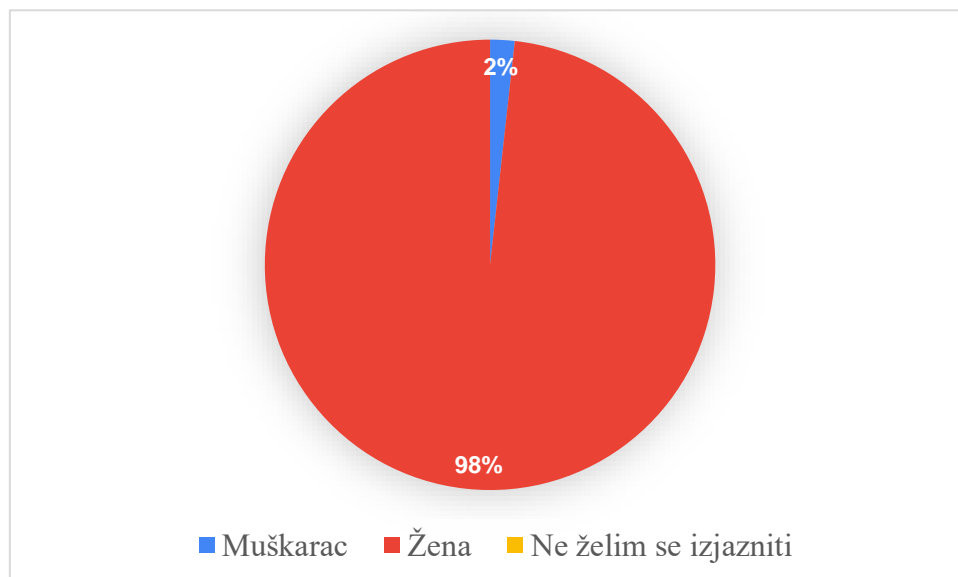
4.4. Problemi i hipoteze

U ovom će radu sljedeće hipoteze biti potvrđene ili odbačene:

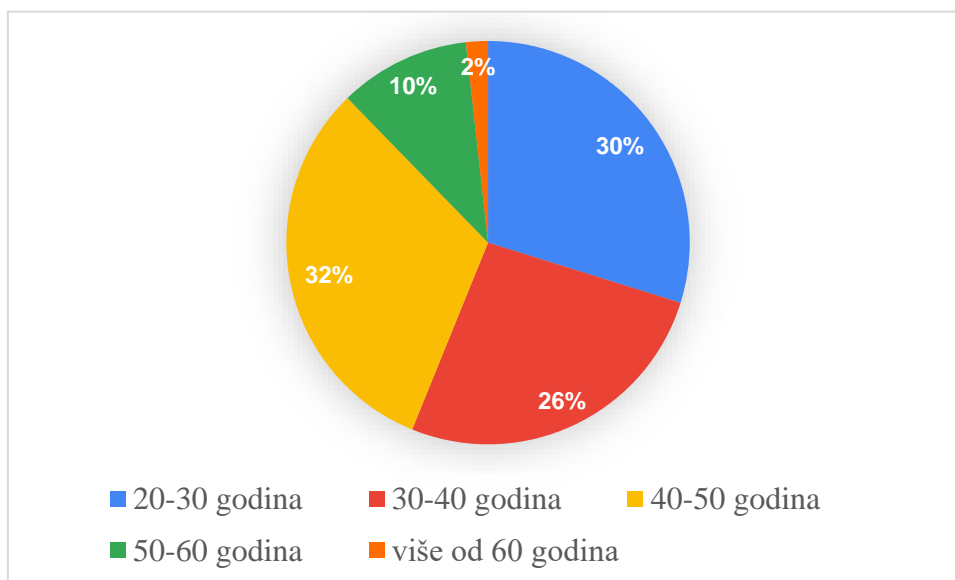
- Medijski sadržaji pozitivno utječu na proces učenja/usvajanja jezika i odgojitelji ih koriste u svome radu.
- Odgojitelji koji su završili diplomski sveučilišni studij i odgojitelji mlađe životne dobi otvoreniji su za korištenje medijskih sadržaja u radu s djecom, osobito digitalnih.
- U gradskim vrtićima odgojitelji imaju bolje uvjete za korištenje medijskih sadržaja u mjeri u kojoj žele.

4.5. Rezultati

Anketu je ispunilo 57 ispitanika, a od toga je 56 (98,2 %) žena i samo jedan (1,8 %) muškarac (Slika 1). Sljedeće se pitanje odnosilo na dob (Slika 2). Ponuđeni odgovori podijeljeni su u rasponima od 10 godina. Iz grafičkog je prikaza vidljivo da 17 ispitanika (29,8 %) ima između 20 i 30 godina, 15 ispitanika (26,3 %) pripada dobnoj skupini od 30 do 40 godina, 18 ispitanika (31,6 %) ima između 40 i 50 godina, 6 ispitanika (10,5 %) navelo je da je njihova dob između 50 i 60 godina i jedna ispitanica (1,8 %) starija je od 60 godina.

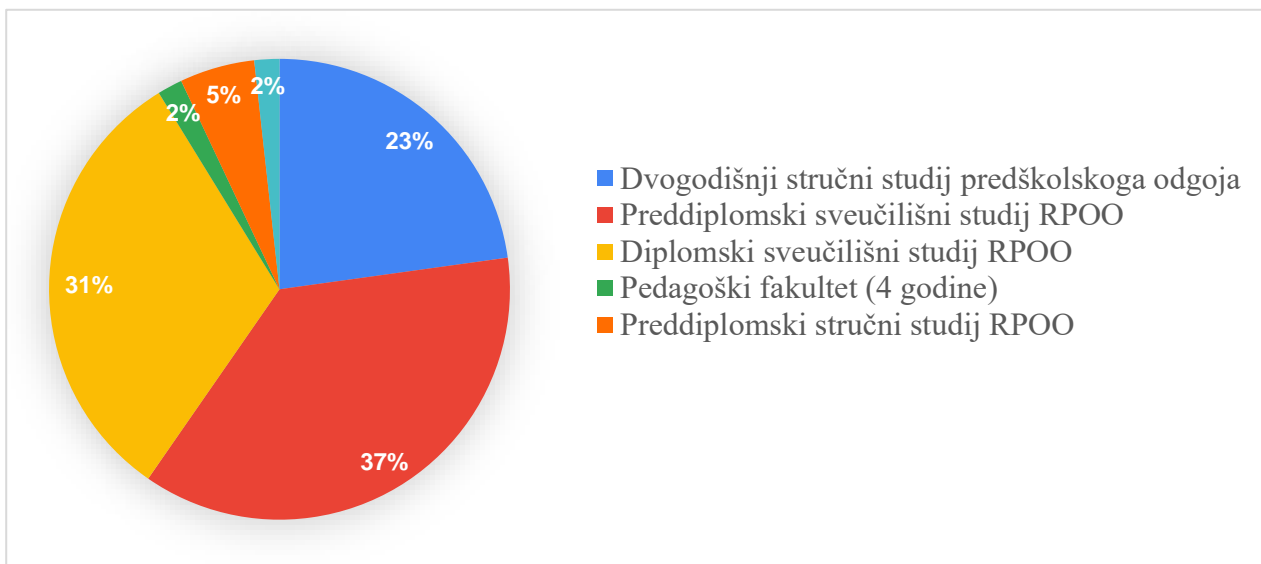

Slika 1: Podjela ispitanika prema spolu

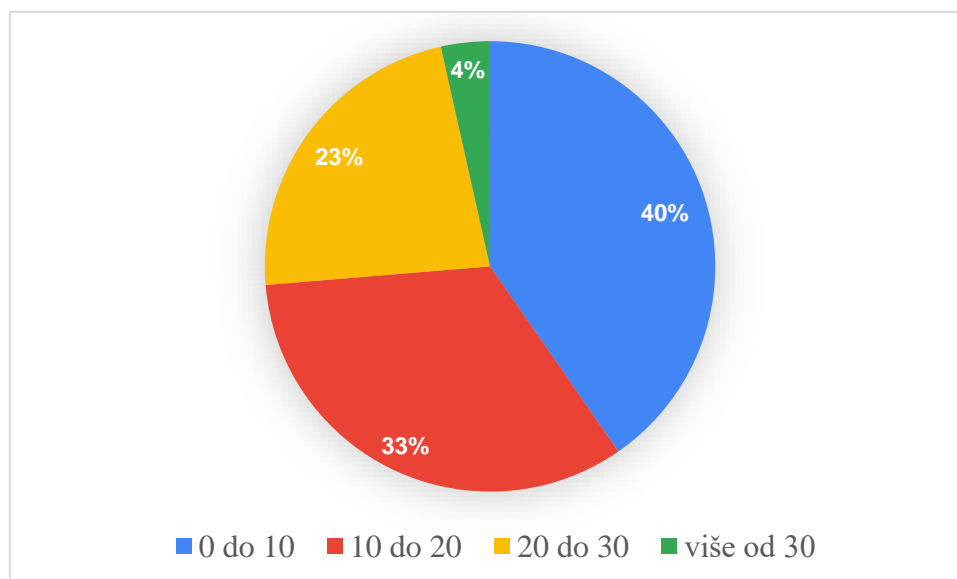
Slika 2: Podjela ispitanika prema dobi

Pitanje o stupnju obrazovanja (Slika 3) postavljeno je s ciljem uočavanja mogućih veza između stupnja obrazovanja odgojitelja i njihovih stavova o medijskim sadržajima. Ponuđeni odgovori bili su dvogodišnji stručni studij predškolskoga odgoja, preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje i diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ponuđena je i opcija da ispitanici sami upišu na kakvom su se studiju obrazovali budući da se formalno obrazovanje odgojitelja kroz godine mijenjalo i razvijalo. Najviše ispitanika odgovorilo je da su završili preddiplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, točnije njih 21 (36,8 %). Nešto manje od toga, 18 ispitanika (31,6 %) završilo je diplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Dvogodišnji stručni studij završilo je trinaest ispitanika (22,8 %). Troje ispitanika samostalno je unijelo odgovore koji se odnose na trogodišnji/preddiplomski stručni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Jedna osoba navela je da je magistra teologije i radi u vjerskom vrtiću te je jedna osoba studirala na četverogodišnjem Pedagoškom fakultetu.

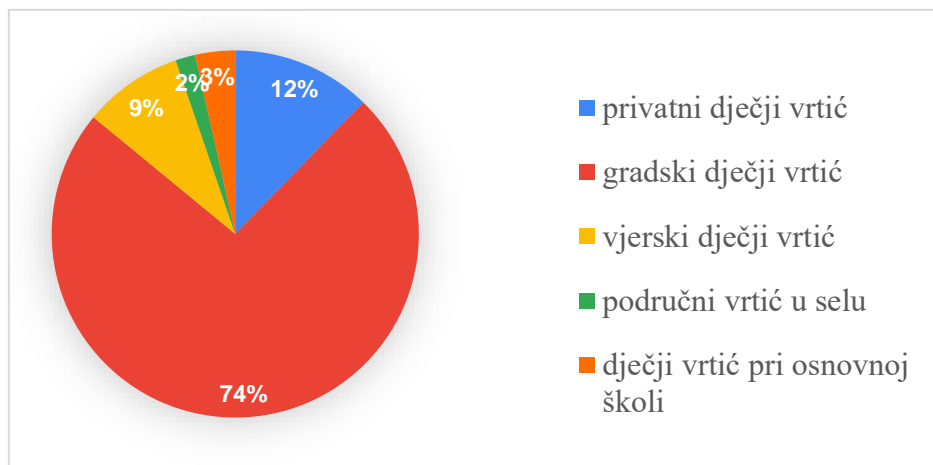
Slika 3: Podjela ispitanika prema stupnju obrazovanja

Sljedeće se pitanje odnosilo na godine radnog staža (Slika 4). Ponuđeni odgovori podijeljeni su u raspone od 10 godina kao i u prethodnom pitanju. Najviše ispitanika, njih 23 (40,4 %) odgovorilo je da imaju manje od 10 godina radnog iskustva. Devetnaestero (33,3 %) ih ima između 10 i 20 godina radnog staža, 13 ispitanika (22,8 %) navelo je da imaju između 20 i 30 godina radnog staža, dok je dvoje ispitanika (3,5 %) zaposleno dulje od 30 godina.

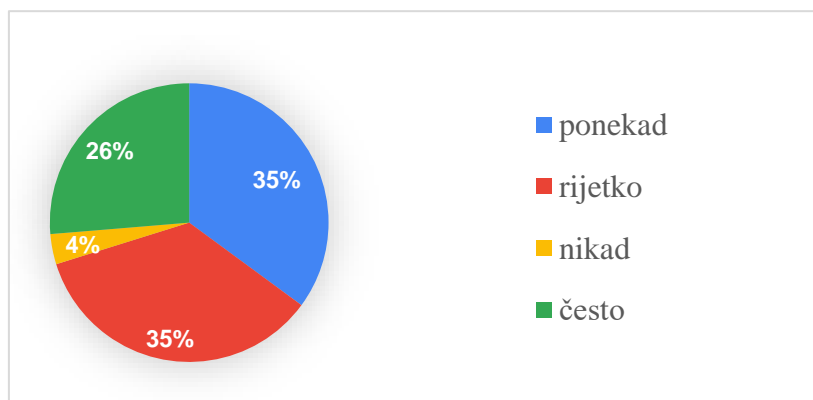
Slika 4: Podjela ispitanika po godinama radnog staža

Među odgojiteljima koji su ispunili anketu, najviše ih je zaposleno u gradskim dječjim vrtićima (Slika 5), čak 42 ispitanika (73,7 %). Sedam (12,31 %) ih je zaposleno u privatnim vrtićima, petero (8,8 %) u vjerskim dječjim vrtićima, jedan ispitanik (1,8 %) navodi da radi u područnom vrtiću na selu i dvoje ispitanika (9,6 %) zaposleno je u vrtićima koji su osnovani u sklopu osnovnih škola.

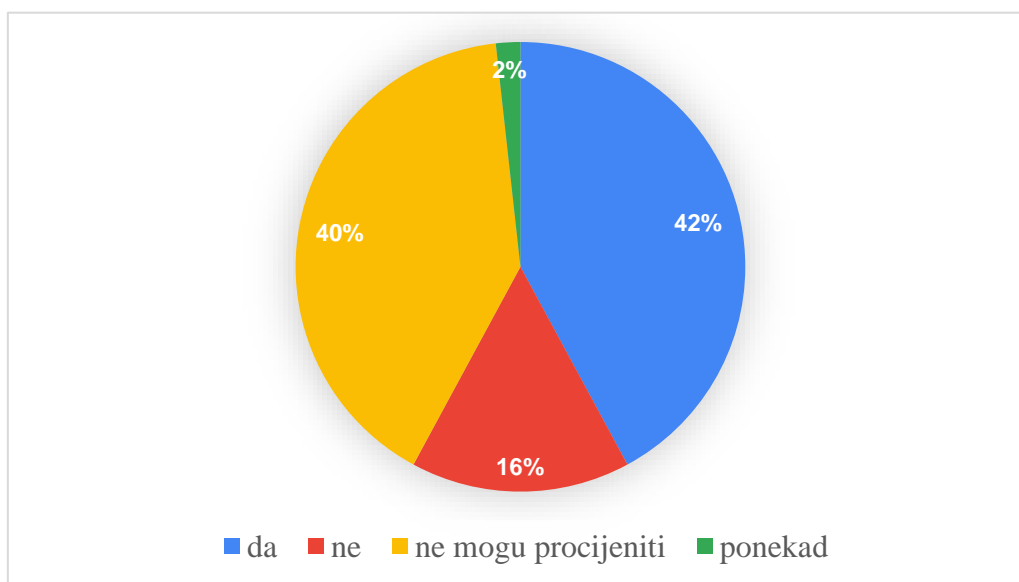
Slika 5: Podjela ispitanika po vrstama ustanova u kojoj rade (s obzirom na mjesto)

Ispitanicima je postavljeno nekoliko pitanja koja se odnose na kulturu ustanove u kojoj rade i praksu ostalih zaposlenika kad je u pitanju korištenje medijskih sadržaja, a zatim nekoliko pitanja vezanih uz osobne stavove i praksu. U ustanovama u kojima ispitanici rade, 15 (26,3 %) ih je odgovorilo da se medijski sadržaji često koriste, 20 (35,1 %) ih smatra da se u njihovoj ustanovi medijski sadržaji koriste ponekad, isto toliko odgojitelja navodi da se koriste rijetko, a dvoje ispitanika odgovorilo je da se u njihovim ustanovama medijski sadržaji nikada ne koriste (Slika 6).

Slika 6: Koliko se često koriste medijski sadržaji u ustanovi u kojoj radite?

Na sljedeće pitanje u kojemu je trebalo procijeniti sklonost suradnika korištenju medijskih sadržaja (Slika 7), 23 ispitanika (40,4 %) odgovorilo je da ne mogu procijeniti jesu li njihovi suradnici skloni korištenju medijskih sadržaja u odgojno-obrazovnom radu s djecom, 24 (42,1 %) smatra da su im suradnici skloni korištenju medijskih sadržaja, 9 ispitanika (15,8 %) smatra da nisu i 1 ispitanik (1,8 %) naveo je da su ponekad skloni korištenju medijskih sadržaja.

Slika 7: Sklonost suradnika korištenju medijskih sadržaja

Postavljeno je i pitanje o uvjetima rada, odnosno omogućuju li odgojiteljima ustanove u kojima rade korištenje medijskih sadržaja u željenoj mjeri. Odgovori na ovo pitanje gotovo su ravnomjerno raspodijeljeni. Dvadeset i osam ispitanika (49,1 %) navodi da im uvjeti to ne omogućuju, dok 29 ispitanika (50,9 %) smatra da im omogućuju.

Nadalje, ispitanicima je postavljeno pitanje u kojemu su sami trebali navesti koji se medijski sadržaji koriste u dječjim vrtićima u kojima su zaposleni. Navodili su i vrste medija i medijskih sadržaja, stoga je u rezultatima sve objedinjeno (Tablica 1).

Mediji i medijski sadržaji	Broj odgovora u kojima se pojavljuju
Glazbeni sadržaji	10
Radio, cd player	10
Animirani filmovi	8
Video sadržaji	7
Edukativni sadržaji	7
Laptop/računalo	7
Dokumentarni filmovi ili emisije	6
Dječje pjesmice	5
Televizija	5
Ostalo	65

Tablica 1: Mediji i medijski sadržaji koji se koriste u ustanovi

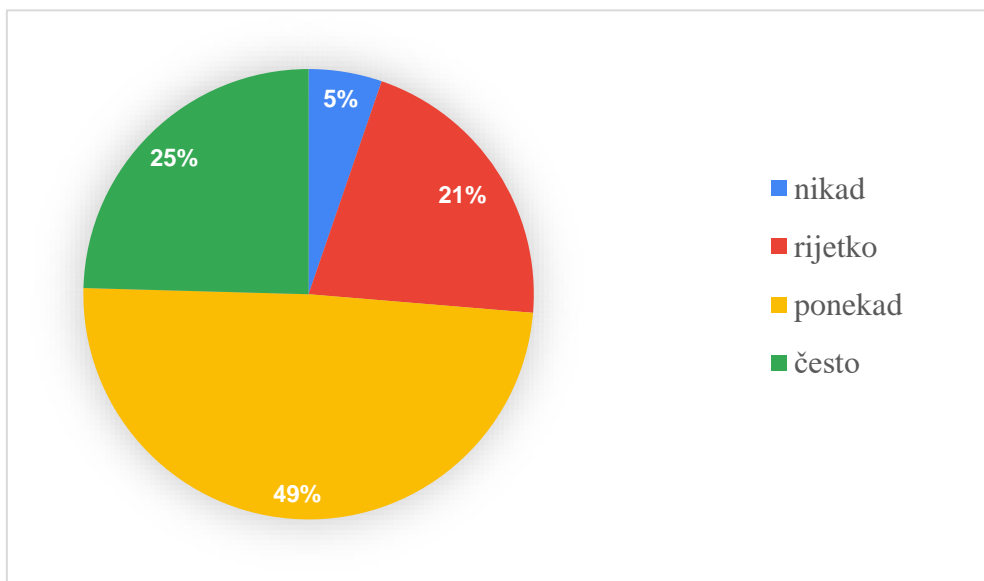
Pokazalo se da ih najviše smatra kako su najčešće korišteni mediji u njihovim vrtićima računalo, radio i televizija. Medijski sadržaji za koje smatraju da se najčešće koriste su glazbeni sadržaji, odnosno slušanje glazbe, video sadržaji i slušanje dječjih pjesmica.

Također, postavljeno im je i pitanje u kojemu su trebali navesti koje medijske sadržaje oni koriste u radu s djecom (Tablica 2). Prema broju odgovora vidljivo je da je poredak isti kao i u rezultatima prethodnog pitanja. Računalo, radio i televizija najkorišteniji su mediji, a glazbeni sadržaji, video sadržaji i dječje pjesmice najčešće su korišteni medijski sadržaji.

Mediji i medijski sadržaji	Broj odgovora u kojima se pojavljuju
Laptop/računalo	13
Radio/cd player	12
Televizija	11
Glazbeni sadržaji	10
Video sadržaji	9
Dječje pjesmice	7
Animirani filmovi	7
Dokumentarni filmovi ili emisije	6
Edukativni sadržaji	6
Ostalo	38

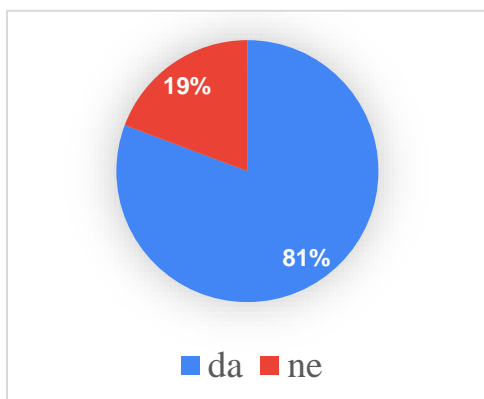
Tablica 2: Mediji i medijski sadržaji koje koriste u svojoj odgojnoj skupini

Na pitanje o učestalosti korištenja medijskih sadržaja u svojim odgojnim skupinama (Slika 8), 28 ispitanih odgojitelja (49,1 %) odgovorilo je da ih koriste ponekad, a to je ujedno i kategorija s najviše odgovora. Zatim je 14 odgojitelja (24,6 %) odgovorilo da ih koristi često, a rijetko ih koristi 12 odgojitelja (21,1 %). Na ovo pitanje 3 odgojitelja (5,3 %) odgovorilo je da nikad ne koriste medijske sadržaje u svojim odgojnim skupinama.

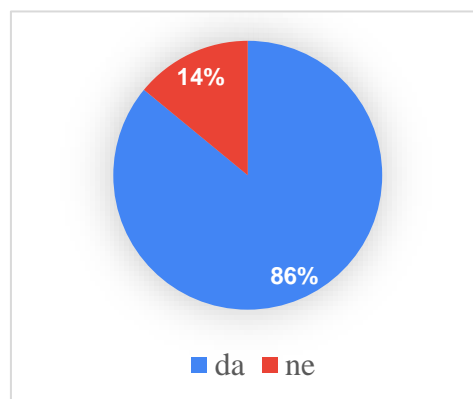

Slika 8: Koliko često odgojitelji koriste medijske sadržaje u svojim odgojnim skupinama?

Sljedeća dva pitanja odnose se na korištenje digitalnih medijskih sadržaja. Ispitanici su trebali odgovoriti misle li da je važno uključiti ih u odgojno-obrazovni rad i koriste li ih u svojoj odgojnoj skupini. Iz grafikona je vidljivo (Slika 10) da 49 ispitanika (86 %) smatra da je korištenje digitalnih sadržaja važno, iako ih je na sljedeće pitanje (Slika 9) 46 (80,7 %) odgovorilo da ih koriste u radu. Da digitalni mediji u odgojno-obrazovnom radu nemaju važnu ulogu, smatra 8 ispitanika (14 %), a 11 (19,3 %) ih je odgovorilo da ih ne koriste u radu sa svojom odgojnom skupinom.

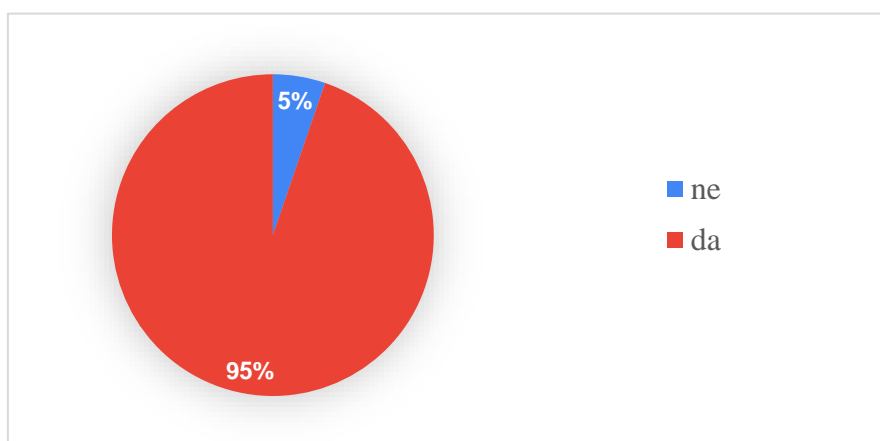

Slika 10: Koristite li u svojoj odgojnoj skupini digitalne medijske sadržaje?

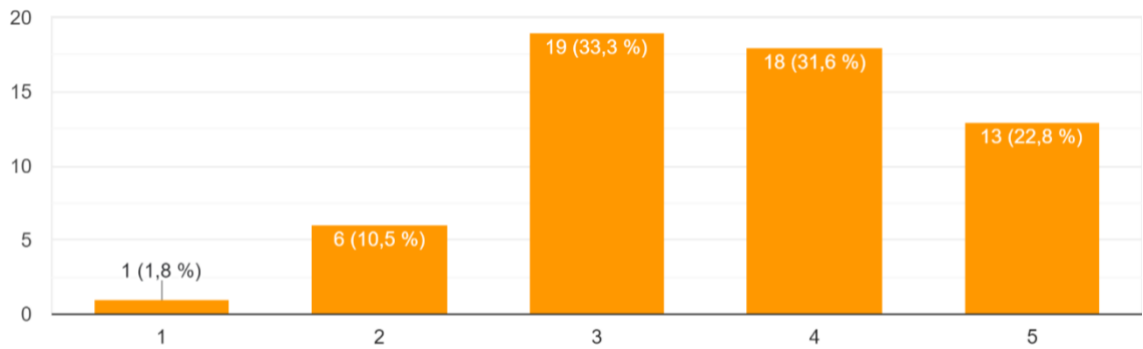

Slika 9: Mislite li da je važno uključiti digitalne medijske sadržaje u odgojno-obrazovni rad?

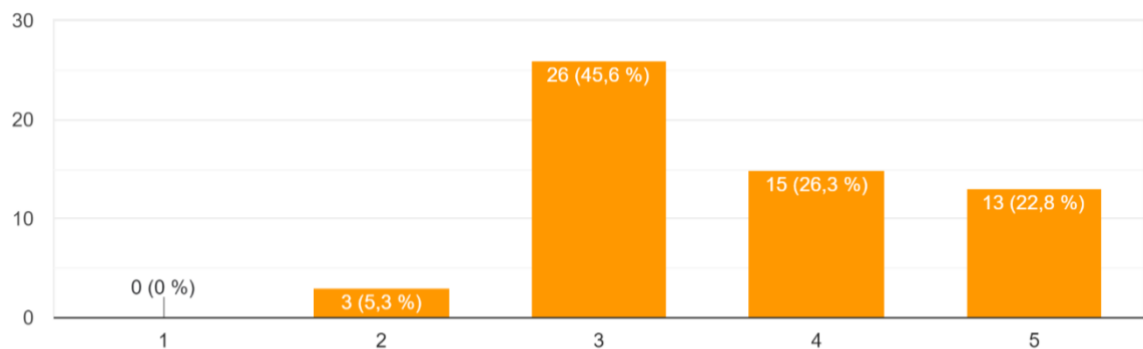
Sljedećih nekoliko pitanja odnosi se na utjecaj medijskih sadržaja na proces učenja/usvajanja jezika. Većina odgojitelja, točnije 54 (94,7 %) smatra da medijski sadržaji pozitivno utječu na ovaj proces, dok ih 3 (5,3 %) misli suprotno (Slika 11). Ispitanicima su postavljena 2 pitanja u kojima su trebali na skali od 1 do 5 označiti koliko su važni medijski sadržaji u učenju/usvajanju jezika i koliko su općenito važni u učenju. Pritom 1 označava da uopće nisu važni, a 5 označava da su vrlo važni. U oba pitanja (Slika 12, Slika 13), najviše je odgovora pridruženo broju 3, odnosno ispitanici smatraju da je važnost medijskih sadržaja u učenju i usvajanju jezika i u učenju općenito na pola puta između toga da uopće nisu važni i da su vrlo važni. Jedan ispitanik (1,8 %) odgovorio je da uopće nisu važni za učenje, ali nijedan ispitanik ne smatra da uopće nisu važni u procesu učenja/usvajanja jezika. Da su medijski sadržaji vrlo važni, u oba pitanja smatra 13 (22,8 %) ispitanih odgojitelja.

Slika 11: Smatrate li da medijski sadržaji mogu pozitivno utjecati na proces učenja/usvajanja jezika kod djece?

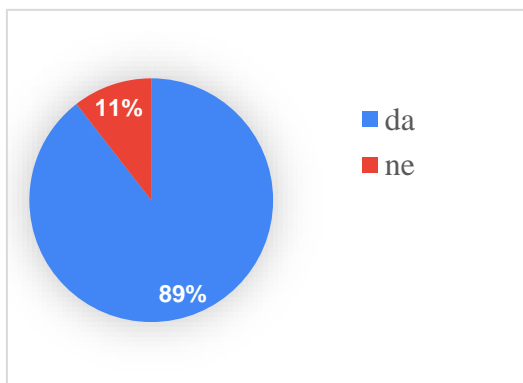

Slika 12: Koliko su važni medijski sadržaji u učenju/usvajanju jezika?

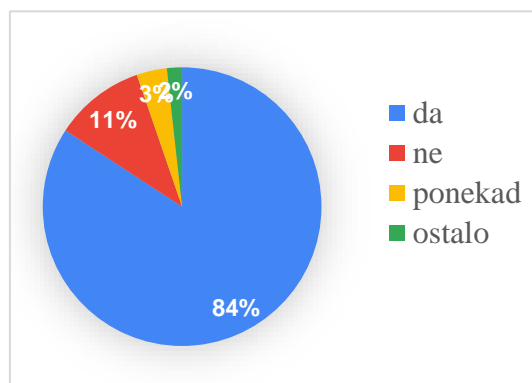

Slika 13: Koliko su važni medijski sadržaji u učenju općenito?

U anketi je 51 ispitanik (89,5 %) odgovorio da je primijetio da medijski sadržaji utječu na učenje/usvajanja jezika kod djece, a 6 ispitanika (10,5 %) navelo je kako to nisu primijetili (Slika 14). Postavljeno im je pitanje u kojemu se htjelo saznati izražavaju li se djeca po uzoru na medijske sadržaje koje prate (Slika 15). Većina ispitanih odgojitelja odgovorila je da su primijetili ovu pojavu kod djece, dakle njih 48 (84,2 %), 6 (10,5 %) ih tvrdi da nisu primijetili, 2 (3,5 %) smatra da se to događa ponekad, a jedna je ispitanica u rubrici gdje je bilo moguće upisati vlastiti odgovor navela je da je primijetila kako se djeca izražavaju po uzoru na animirane filmove pune agresivnosti koje gledaju kod kuće

Slika 14: Jeste li u svome dosadašnjem iskustvu primijetili da medijski sadržaji utječu na učenje/usvajanje jezika kod djece?

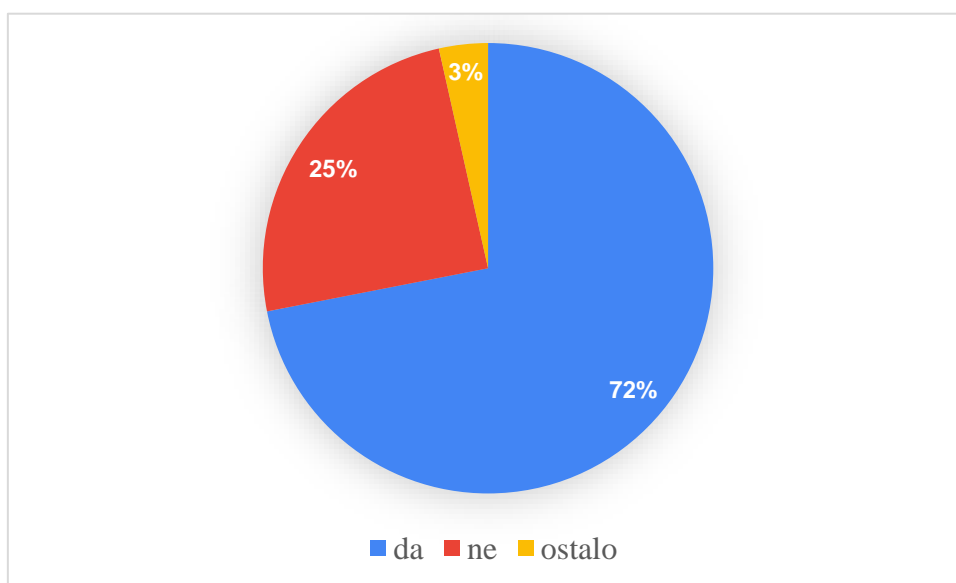
Slika 15: Jeste li primijetili da se djeca izražavaju po uzoru na medijske sadržaje koje prate?

Nadalje, ispitanici su u sljedećem pitanju mogli sami navesti na koji su način primijetili utjecaj medijskih sadržaja na jezik kod djece. U tablici (Tablica 3) su navedene neke od situacija koje se najčešće pojavljuju u odgovorima. Djeca koriste riječi i fraze na stranom jeziku kojemu su izložena kroz medijske sadržaje i lakše uče jezik. Utjecaj medijskih sadržaja vidljiv je i u igri, u komunikaciji s drugom djecom i odgojiteljima kao i u ponavljanju ili prepričavanju sadržaja.

Izgovaraju riječi i fraze na stranom jeziku kojemu su izložena.
Imenuju nešto (npr. boje) na stranom jeziku dok još nisu usvojili nazive na materinskom jeziku.
Brže i lakše usvajaju pravilni izgovor.
Lakše uče strani jezik.
U komunikaciji u simboličkoj igri.
Koriste izraze iz animiranih filmova i računalni igrice.
Često se izražavaju kao njihovi omiljeni junaci iz animiranih filmova.
Ponavljaju pjesmice koje su slušala.
Imitiraju ono što vide u medijskim sadržajima i pričaju o tome.
Prepričavaju slušane priče.
Primjećuju kroz komunikaciju s drugom djecom i s odgojiteljem.

Tablica 3: Situacije u kojima odgojitelji primjećuju utjecaj medijskih sadržaja na učenje/usvajanje jezika

Sljedeće se pitanje odnosi na suradnju s roditeljima, tj. educiraju li odgojitelji roditelje o utjecaju medijskih sadržaja na dječji jezični razvoj. Većina odgojitelja, točnije 41 (71,9 %) odgovorila je da ih educira, 14 ispitanika (24,6 %) ne educira roditelje o ovoj temi, a dvoje ih je unijelo vlastite odgovore (Slika 16). U jednom od njih, odgojiteljica nije mogla odrediti educira li ih aktivno ili ne, a u drugom je navedeno da je roditeljima ponuđeno predavanje, no odaziv je bio neznan. Prema istraživanju kojeg su provele Peran i Raguž (2018) većina odgojitelja smatra da roditelji i odgojitelji trebaju surađivati u medijskom odgoju djece, a budući da je educiranje roditelja jedan od oblika suradnje, može se reći da su ovi rezultati (Slika 16) u skladu s njihovim istraživanjem.

Slika 16: Educiranje roditelja

Posljednja su pitanja u anketi namijenjena odgojiteljima koji su ujedno i roditelji predškolske djece. Trebali su odrediti koliko vremena dnevno njihovo dijete provodi pred ekranom. Odgovori su raspodijeljeni u kategorije manje od jednog sata, 1 sat, 2 sata, 3 sata, 4 sata i više od 4 sata. Također, trebali su navesti koliko su stara njihova djeca.

Neki od ispitanika odgovorili su na pitanje iako njihova djeca nisu rane i predškolske ni rane školske dobi, stoga će se ti odgovori zanemariti, a kod analize se u obzir uzimaju samo odgovori koji se odnose na djecu do 11 godina starosti (Tablica 4). Takvih je odgovora 14. Dakle od 14 djece, 7 (50 %) ih pred ekranom dnevno provede 1 sat, 5 (36 %) djece provede manje od jednog sata dnevno pred ekranom, a 2 djece (14 %) provede pred ekranom 2 sata

dnevno. U odgovorima nisu vidljive korelacije između dobi i vremena provedenog pred ekranom, no čini se da nijedno od ovo 14 djece ne provede više od 2 sata pred ekranom.

Vrijeme provedeno pred ekranom	Dob djeteta
manje od 1 sata	1
manje od 1 sata	4
manje od 1 sata	6
manje od 1 sata	7
manje od 1 sata	11
1 sat	2
1 sat	5
1 sat	6,5
1 sat	7
1 sat	8
1 sat	9
1 sat	10
2 sata	6
2 sata	9

Tablica 4: Koliko dnevno vremena Vaše dijete provodi pred ekranom?

4.6. Rasprava

Prema rezultatima istraživanja većina ispitanika primijetila je da medijski sadržaji imaju utjecaj na učenje/usvajanje jezika. Također, većina smatra da oni mogu pozitivno utjecati na taj proces. Samo 3 od ukupno 57 ispitanika smatra da utjecaj medijskih sadržaja na jezik nije pozitivan. Isto tako, u pitanju gdje je trebalo označiti koliko su oni važni u učenju/usvajanju jezika, više od pola ispitanika odabralo je 4 ili 5 na skali od 1 do 5 pri čemu 1 označava da uopće nisu važni, a 5 da su vrlo važni. Nadalje, većina ispitanika koristi medijske sadržaje u odgojno-obrazovnom radu, ali njihovi se odgovori razlikuju po učestalosti. No, 74 % ispitanika navodi da ih koristi često ili ponekad. Što se tiče digitalnih medijskih sadržaja, većina ispitanih odgojitelja koristi ih u radu sa svojom odgojnom skupinom djece i smatra da ih je važno uključiti u odgojno-obrazovni proces. To se može iščitati i iz odgovora u kojima su navodili koji se sadržaji, odnosno mediji najčešće koriste u njihovoj ustanovi i koje oni najčešće koriste. Naime, u većini odgovora navedeni su digitalni medijski sadržaji, a vrlo se rijetko pojavljuju mediji poput knjiga i slikovnica. Zanimljivo je da se u odgovorima odgojitelja u kojima su navodili koje medije najčešće koriste, najviše spominju računalo, radio i televizija. Peran i Raguž (2018) u svom su istraživanju također utvrdile da su televizija i radio među najčešće korištenim medijima u radu odgojitelja, kao i internet. Isto tako, Jularić (2022) je zaključila da djeca najčešće koriste televiziju, a Pašica i Turza-Bogdan utvrdile su da su to radio, televizija i internet.

U nastavku su navedeni neki od odgovora na pitanje kako su primijetili utjecaj medijskih sadržaja na izražavanje djece:

- „Slušajući radio-dramu, djeca usvajaju neke nove riječi, pa me pitaju što nova riječ znači i počnu koristiti nove riječi u svojem rječniku. Također, kada gledamo i slušamo video o npr. nekoj zanimljivoj životinji, oni vole koristiti te nove riječi koje su čuli.“
- „Ovisno o jeziku koji prate - Koriste fraze na engleskom ili srpskom jeziku; Predlažu simboličke ili jezične igre koje su vidjeli na nekim kanalima...“

- „Djeca ponavljaju stihove pjesama koje su čuli, rečenice iz igrice i filmova.“
- „Primijetila sam da djeca mlađe dobne skupine prije nauče boje na engleskom jeziku nego na hrvatskom, što je vjerojatan utjecaj stranih crtanih filmova koje djeca gledaju kod kuće.“
- „Imitiraju ono što vide, pričaju o tome, koriste neke izraze koje čuju, ali ne znaju (uvijek) što znače...“
- „Djeca koja su više na medijskim sadržajima brže napreduju u usvajanju stranog jezika. Ali ostali razvoj nije tako napredan.“
- „Djeca koriste strane riječi iz crtića.“
- „Usvajaju riječi kroz pjesme.“
- „Vrlo mala djeca (1-3 god.) često prije usvoje riječi na engleskom nego hrvatskom (boje, nazivi životinja), najčešće su izložena crtanim filmovima. Starija djeca uz engleski usvajaju i srpski jezik i govore na ekavici. Više su izloženi mobitelima i YouTube kanalima nego tv ekranima. Školska djeca često ne znaju hrvatsku riječ za izraz koji uobičajeno koriste, a zapravo je iz engleskog jezika.“
- „Na ponašanju djece, njihovoj igri te njihovom govornom i likovnom izražavanju.“
- „Ponavljaju fraze koje su tamo čuli.“
- „Djeca vješto prezentiraju pjesmice koje su usvojila putem digitalnih medija.“
- „U jezičnom izražavanju djece (upotreba srbizama, anglizama), smanjene jezične mogućnosti, smanjena koncentracija i pažnja zbog nedostatka nadzora nad time što djeca gledaju kod kuće, smanjeno strpljenje.“

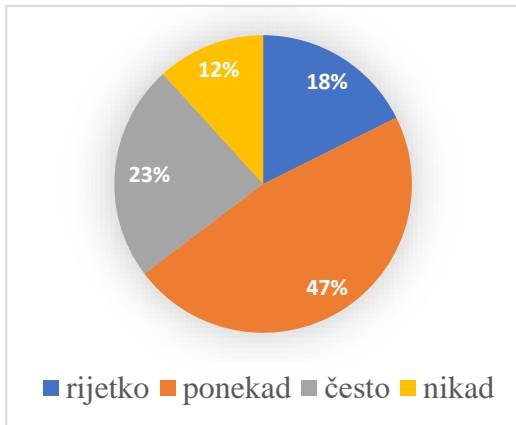
- „U njihovom oponašanju likova, agresivnosti.“
- „Pojedina djeca kroz razgovor ponekad upotrijebe riječi stranog govornog područja.“

Utjecaj je uglavnom vidljiv u ponavljanju riječi i fraza, u razgovoru i u igri. Iz odgovora je vidljivo da se pojavljuje i poneki negativni utjecaj medijskih sadržaja na jezik. Primjerice, djeca ne znaju hrvatsku riječ, odnosno riječ na materinskom jeziku, a znaju istu riječ na stranom jeziku. Pojavljuje se i agresivnost kod imitiranja likova i smanjene komunikacijske sposobnosti. Ovo je u skladu s istraživanjem kojeg je provela Jularić (2022) u kojem se također kao negativni utjecaji spominju agresivnost i smanjene komunikacijske sposobnosti.

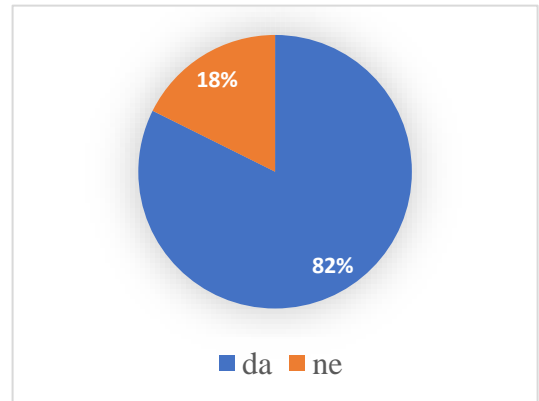
Rezultati pokazuju da odgojitelji koji su sudjelovali u istraživanju smatraju da medijski sadržaji pozitivno utječu na proces učenja/usvajanja jezika i da ih koriste u svome radu, dakle prva je hipoteza potvrđena. Neki ističu i negativne utjecaje medijskih sadržaja na jezični razvoj. Rezultati su u skladu s nekim dosadašnjim istraživanjima, primjerice Peran i Raguž (2018) u svome su istraživanju došle do zaključka da odgojitelji smatraju kako medijski sadržaji pozitivno utječu na djecu i mogu im pomoći u radu, no svjesni su i postojanja negativnih utjecaja.

Prema odgovorima iz ankete, mlađi odgojitelji u dobi od 20 do 30 godina (Slika 21) većinski ponekad koriste medijske sadržaje u radu, 23 % koristi ih često, 18 % kaže da rijetko koristi medijske sadržaje sa svojom odgojnom skupinom, a čak 12 % ne koristi ih nikad. Odgojitelji koji imaju između 30 i 50 godina (Slika 23) također najviše odgovaraju da medijske sadržaje u svome odgojno-obrazovnom radu koriste ponekad, 23 % koristi ih često, 21 % odgojitelja u toj dobi rijetko koristi medijske sadržaje u radu i 3 % ih navodi da ih ne koristi nikad. Kad se uspoređuju ove dvije dobne skupine, može se zaključiti da su odgovori vrlo slični. Od odgojitelja starijih od 50 godina (Slika 25) najviše ih navodi kako medijske sadržaje u odgojnoj skupini koriste rijetko, više od pola ispitanika. Često ih koristi 29 %, a 28 % ispitanika starijih od 50 godina ponekad koristi medijske sadržaje. Odgovori se malo razlikuju od prethodne dvije dobne skupine, ali ne značajno. Na pitanje o korištenju digitalnih medijskih sadržaja u svome radu, 82 % ispitanika u dobi od 20 do 30 godina odgovara da ih koristi (Slika 22). Među ispitanicima u dobi od 30 do 50 godina 91 % koristi digitalne medijske sadržaje u radu s djecom (Slika 24), a u dobnoj skupini starijoj od 50 godina 57 % ispitanika koristi digitalne medijske sadržaje, odnosno 43 % ih ne koristi (Slika 26). Odgovori u dobnim

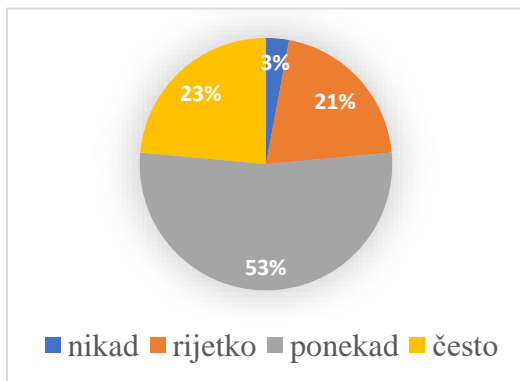
skupinama 20-30 i 30-50 godina slični su, a kod odgojitelja starijih od 50 godina malo odskaču. No, toj skupini pripada samo 7 ispitanika pa je teško generalizirati.

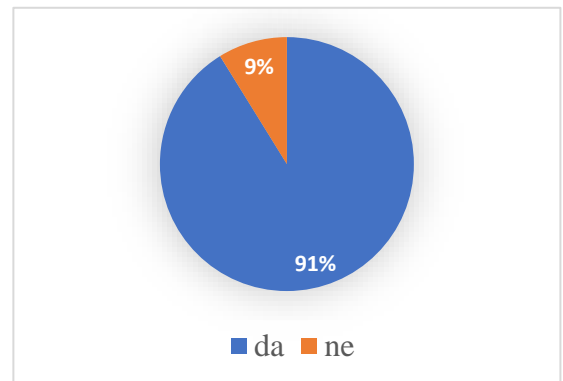
Slika 18: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji u dobi 20-30 godina)

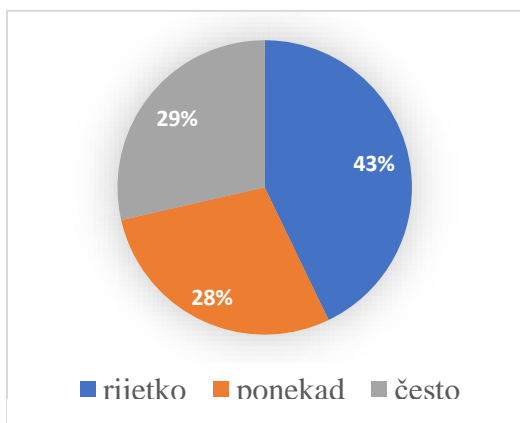
Slika 17: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji u dobi 20-30 godina)

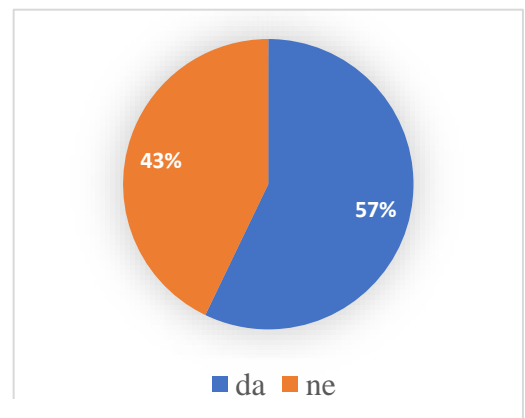
Slika 21: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji u dobi 30-50 godina)

Slika 22: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji u dobi 30-50 godina)

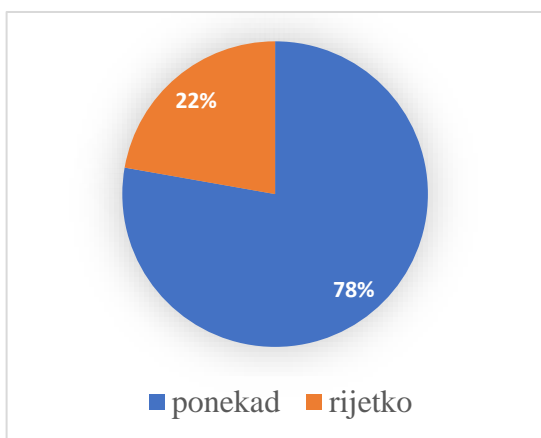

Slika 20: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji stariji od 50 godina)

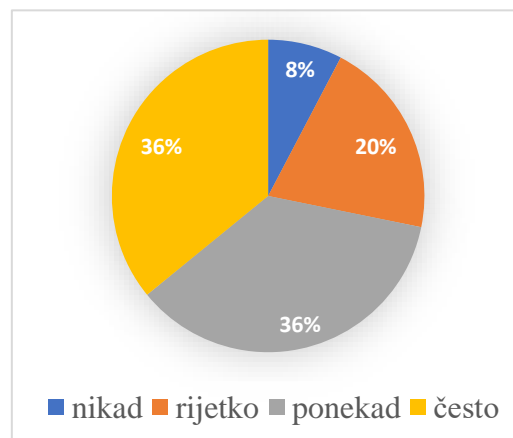

Slika 19: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji stariji od 50 godina)

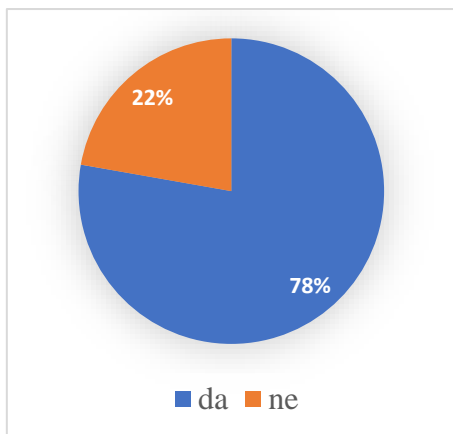
Iz odgovora odgojitelja koji su završili diplomski studij (Slika 27), vidljivo je da ih 78 % ponekad koristi medijske sadržaje u radu s djecom, a 22 % koristi ih rijetko. Od odgojitelja koji nisu završili diplomski studij (Slika 28) 365 koristi medijske sadržaje često i 36 % ponekad, 20 % odgojitelja rijetko ih koristi, a 8 % navodi da ih ne koristi nikad. Ni u ovoj usporedbi nema značajnih razlika. Jedina je razlika što od odgojitelja koji su završili diplomski studij nitko nije naveo da nikad ne koristi medijske sadržaje u radu s djecom. Na pitanje o korištenju digitalnih medija 78 % ispitanika koji su završili diplomski studij navelo je da ih koristi (Slika 29), a od odgojitelja koji nisu završili diplomski studij (Slika 30) 82 % ih koristi digitalne medijske sadržaje u odgojno-obrazovnom radu. Ni ovdje nema značajne razlike u rezultatima, dapače, gotovo su jednaki.

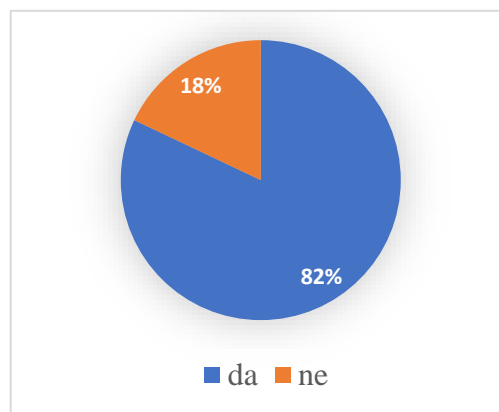
Slika 24: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji koji su završili diplomski studij)

Slika 23: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji koji nisu završili diplomski studij)

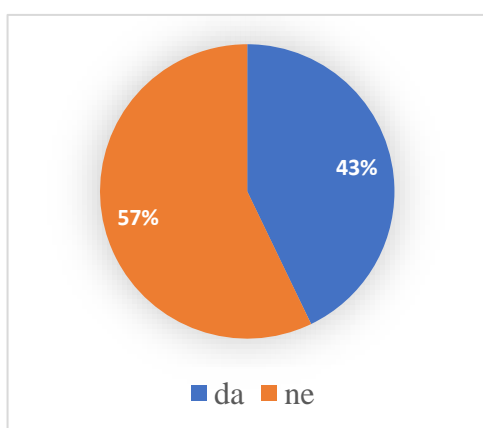
Slika 26: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji koji su završili diplomski studij)

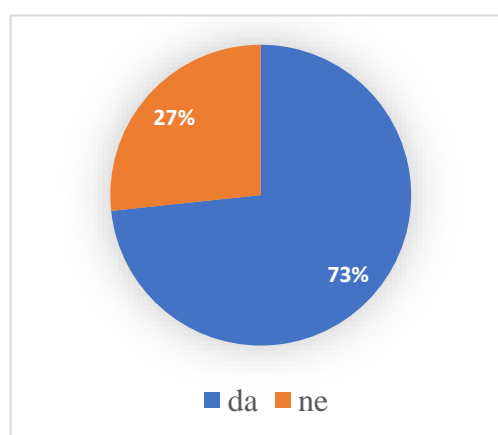
Slika 25: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji koji nisu završili diplomski studij)

Prema tome, druga hipoteza prema kojoj su odgojitelji koji su završili diplomski sveučilišni studij i odgojitelji mlađe životne dobi otvoreniji za korištenje medijskih sadržaja u radu s djecom, osobito digitalnih, može se odbaciti. Kao i u ovom istraživanju, ni Sindik i Veselinović (2010) nisu utvrdili razlike u korištenju medijskih sadržaja s obzirom na stručnu spremu odgojitelja.

Sljedeće pitanje koje se postavlja je imaju li odgojitelji u gradskim vrtićima bolje uvjete za korištenje medijskih sadržaja u onoj mjeri u kojoj bi željeli od odgojitelja u ostalim dječjim vrtićima. Prema rezultatima istraživanja, u gradskim vrtićima (Slika 31) 43 % odgojitelja smatra da im uvjeti omogućuju korištenje medijskih sadržaja u željenoj mjeri, dok u ostalim vrtićima (Slika 32) to smatra 73 % ispitanika. Prema ovim rezultatima, i treća se hipoteza odbacuje.

Slika 28: Uvjeti u gradskim dječjim vrtićima

Slika 27: Uvjeti u ostalim vrtićima

5. Zaključak

Rano djetinjstvo smatra se povoljnim periodom za proces učenja, odnosno usvajanja jezika (Posokhova, 2004). Jednim od čimbenika koji utječu na taj proces smatraju se i mediji (Aladrović Slovaček, 2019). Oni se mogu objasniti na različite načine (Jularić, 2017), ali temeljno im je značenje posrednik (Peruško-Čulek, 2011). Mediji i medijski sadržaji postali su neizostavni dio ljudskih života (Košir i sur., 1999). Već su od rođenja prisutni u djetetovoj okolini (Đuran i sur., 2019). Različitim istraživanjima od kojih su neka spomenuta ranije u radu (Jularić, 2022; Peran i Raguž, 2018, Sindik i Veselinović, 2010...) pokušalo se utvrditi kakva je uloga medija u životu djeteta, koji se medijski sadržaji najčešće koriste, koje su im pozitivne i negativne strane, što o njima misle roditelji i odgojitelji i sl.

Ovom je istraživanju cilj bio utvrditi kakva je uloga medijskih sadržaja u procesu učenja/usvajanja jezika prema mišljenju odgojitelja djece rane i predškolske dobi. Također, cilj je bio i ispitati kakvi su stavovi odgojitelja o korištenju medijskih sadržaja u dječjem vrtiću i koji se najčešće koriste, utječu li dob i stručna sprema odgojitelja na sklonost korištenju medijskih sadržaja u radu s djecom te razlikuju li se uvjeti za njihovo korištenje u dječjim vrtićima različitih osnivača. Pokazalo se da gotovo svi ispitanici koriste medijske sadržaje, a postotak onih koji ih ne koriste je vrlo mali. No, postoje razlike u učestalosti korištenja medijskih sadržaja iako se pokazalo da te razlike nisu povezane s dobi odgojitelja i njihovom stručnom spremom kao što je bilo pretpostavljeno. Gotovo svi ispitanici smatraju i da medijski sadržaji mogu pozitivno utjecati na jezik i većina ih smatra da su važni za jezični razvoj, stoga je prva hipoteza da je njihov utjecaj na učenje/usvajanje jezika pozitivan potvrđena. Unatoč tome, odgojitelji su navodili i neke situacije u kojima vide njihove negativne utjecaje. Pretpostavka da su u gradskim vrtićima bolji uvjeti za korištenje medijskih sadržaja u željenoj mjeri odbačena je jer se pokazalo suprotno. No, uzorak ispitanika nije velik i nije moguće generalizirati rezultate.

6. Literatura:

1. Aladrović Slovaček, K. (2019). *Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika*. Zagreb: Alfa.
2. Barman, B. (2014). The Linguistic Philosophy of Noam Chomsky. *Philosophy and Progress*. 51 (1-2), 104-122. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/profile/Binoy-Barman-4/publication/270111114_The_Linguistic_Philosophy_of_Noam_Chomsky/links/642263ef92cfd54f8433548c/The-Linguistic-Philosophy-of-Noam-Chomsky.pdf
3. Behjat, F., Dastpak, M., Taghinezhad, A. (2017). A Comparative Study of Vygotsky's Perspectives on Child Language Development with Nativism and Behaviorism. *International Journal of Languages' Education and Teaching* 5 (2), 230-238. Preuzeto s: <https://eric.ed.gov/?id=ED574953>
4. Čudina-Obradović, M. (2000). *Kad kraljevna piše kraljeviću: psihološki temelji učenja čitanja i pisanja*. Zagreb: Korak po korak.
5. Đuran, A., Koprivnjak, D. i Maček, N. (2019). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management Review*, 04 (01), 270-283. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/326261>
6. Hrvatska enciklopedija (2023), preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29130>
7. Jelaska, Z. (2005). Jezik, komunikacija i sposobnosti: nazivi i bliskoznačnice. *Jezik*, 52 (4), 128-138. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/15984>
8. Jularić, M. (2022). Utjecaj medija na djecu rane i predškolske dobi – perspektive roditelja. *Život i škola, LXVIII* (1-2), 147-160. Preuzeto s: <https://doi.org/10.32903/zs.68.1-2.9>
9. Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia*, 21 (1), 127-136. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/190208>
10. Knezović, K. i Maksimović, I. (2016). Manipulativna moć masovnih medija i etičke upitnosti njihova utjecaja na dijete. *Diacovensia*, 24 (4), 645-666. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/171269>
11. Košir, M., Zgrabljic, N., Ranfl R. (1999). *Život s medijima*. Zagreb: Doron.
12. Labaš, D. i Marinčić, P. (2018). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *MediAnali*, 12 (15), 1-32. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/195548>

13. Lieberman, D. A., Bates, C. H., & So, J. (2009). Young children's learning with digital media. *Computers in the Schools*, 26(4), 271-283. Preuzeto s: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07380560903360194>
14. Livingstone, S., Blum-Ross, A., Pavlick, J., & Ólafsson, K. (2018). In the digital home, how do parents support their children and who supports them? Preuzeto s: <https://eprints.lse.ac.uk/87952/>
15. Livingstone, S., Blum-Ross, A., & Zhang, D. (2018). What do parents think, and do, about their children's online privacy? Preuzeto s: <https://eprints.lse.ac.uk/87954/>
16. Ljubešić, M. (2001). *Rana komunikacija i njezina uloga u učenju i razvoju djeteta*. Odsjek za logopediju. Edukacijsko-rahabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Preuzetos: <https://vrticvjeverica.zagreb.hr/UserDocsImages/2020/Za%20roditelje/Logopedski%20kuti%C4%87/Novosti%20i%20informacije/Rana%20komunikacija.pdf>
17. Ljubić Nežić, K. (2019). Poticanje razvoja medijske pismenosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. *Communication Management Review*, 04 (01), 284-301. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/326262>
18. Mendeš, B. (2009). Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskoga jezika. *Magistra Iadertina*, 4 (1), 115-129. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/50939>
19. Meulemann, H., Hagenah, J., & German Data Forum (RatSWD). (2010). Mass Media Research. In *Building on Progress: Expanding the Research Infrastructure for the Social, Economic, and Behavioral Sciences* (1st ed., pp. 1173–1196). Verlag Barbara Budrich. Preuzeto s: <http://www.jstor.org/stable/j.ctvbkk43d.74>
20. Nikčević-Milković, A. (2014). Pregled kognitivnih i motivacijskih čimbenika pisanja. *Psihologijske teme*, 23 (2), 189-208.
21. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/125089>
22. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa.
23. Peran, S. i Raguž, A. (2019). Odnos i značenje medijskog odgoja u dječjim vrtićima: pravila i medijski izazovi. *Communication Management Review*, 04 (01), 216-231. Preuzeto s: <https://doi.org/10.22522/cmr20190148>
24. Peruško-Čulek, Z. (2011). *Uvod u medije*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
25. Posokhova, I. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine*. Lekenik: Ostvarenje.
26. Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik – materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.

27. Renukadevi, D. (2014). The role of listening in language acquisition; the challenges & strategies in teaching listening. *International journal of education and information studies*, 4(1), 59-63. Preuzeto s: https://www.ripublication.com/ijeisv1n1/ijeisv4n1_13.pdf
28. Selimović, H. i Karić, E. (2011). Učenje djece predškolske dobi. *Metodički obzori*, 6(2011)1 (11), 145-160. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/71223>
29. Sindik, J. (2012). Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja*, 18 (1), 5-33. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/85379>
30. Sindik, J., & Veselinović, Z. (2010). Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 16(2), 107-133. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/63943>
31. Soče Kraljević, S. (2007). Istraživanje utjecaja masovnih medija na potrošače. *Informatologia*, 40 (4), 301-307. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/21533>
32. Škarić, I. (1986). Određenje govora. *Govor*, 3 (2), 2-16. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/178296>
33. Pašica, A. i Turza-Bogdan, T. (2020). O medijima i govorno-jezičnome razvoju djece s roditeljskog motrišta. *Hrvatski*, 18 (1-2), 73-92. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/260971>
34. Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika*, 10 (18), 80-91. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/40817>
35. Visinko, K. (2022). Slušanje u nastavi Hrvatskoga jezika. *Hrvatski*, 20 (2), 95-113. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/296905>
36. Vučetić, V. (2019). Medijska pismenost kao ključna kompetencija 21. Stoljeća. *South Eastern European Journal of Communication*, 1 (2), 37-46. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/339219>

7. Prilozi i dodatci

7.1. Popis slika

Slika 1: Spol	18
Slika 2: Dob.....	19
Slika 3: Stupanj obrazovanja.....	20
Slika 4: Godine radnog staža.....	20
Slika 5: Vrsta ustanove.....	21
Slika 6: Koliko se često koriste medijski sadržaji u ustanovi u kojoj radite?	21
Slika 7: Sklonost suradnika korištenju medijskih sadržaja	22
Slika 8: Koliko često odgojitelji koriste medijske sadržaje u svojim odgojnim skupinama? ..	24
Slika 9: Koristite li u svojoj odgojnoj skupini digitalne medijske sadržaje?	25
Slika 10: Mislite li da je važno uključiti digitalne medijske sadržaje u odgojno-obrazovni rad?	25
Slika 11: Smatrate li da medijski sadržaji mogu pozitivno utjecati na proces učenja/usvajanja jezika kod djece?	25
Slika 12: Koliko su važni medijski sadržaji u učenju/usvajanju jezika?.....	26
Slika 13: Koliko su važni medijski sadržaji u učenju općenito?	26
Slika 14: Jeste li u svome dosadašnjem iskustvu primijetili da medijski sadržaji utječu na učenje/usvajanje jezika kod djece?.....	27
Slika 15: Jeste li primijetili da se djeca izražavaju po uzoru na medijske sadržaje koje prate?	27
Slika 16: Educiranje roditelja	28
Slika 17: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji u dobi 20-30 godina)	33
Slika 18: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji u dobi 20-30 godina).....	33
Slika 19: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji stariji od 50 godina).....	33
Slika 20: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji stariji od 50 godina).....	33
Slika 21: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji u dobi 30-50 godina)	33
Slika 22: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji u dobi 30-50 godina).....	33
Slika 23: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji koji nisu završili diplomski studij)	34
Slika 24: Učestalost korištenja medijskih sadržaja u odgojnoj skupini (odgojitelji koji su završili diplomski studij)	34
Slika 25: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji koji nisu završili diplomski studij).....	35
Slika 26: Korištenje digitalnih medijskih sadržaja (odgojitelji koji su završili diplomski studij)	35
Slika 27: Uvjeti u ostalim vrtićima.....	35
Slika 28: Uvjeti u gradskim dječjim vrtićima	35

7.2. Popis tablica

Tablica 1: Mediji i medijski sadržaji koji se koriste u ustanovi	23
Tablica 2: Mediji i medijski sadržaji koje koriste u svojoj odgojnoj skupini	23
Tablica 3: Situacije u kojima odgojitelji primjećuju utjecaj medijskih sadržaja na učenje/usvajanje jezika	27
Tablica 4: Koliko dnevno vremena Vaše dijete provodi pred ekranom?	29

7.2. Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad rezultat mojeg rada te se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studentice)